

Samfunn for alle

NORSK FORBUND FOR UTVIKLINGSHEMMEDE

2
2020

Besøksforbud,
inngangsforbud og
utgangsforbud

nfu

**En mors kamp for
sønnens skoletilbud**

Side 7

**Høyesterett sa nei
til Vågå-vergene**

Side 11

**Den vanskelige
abortdebatten**

Side 12

Tunge tider

Hedvig Ekberg
Generalsekretær

Det er tunge tider på flere måter, ikke bare er vi inne i en utfordrende koronatid, men vi har også fått beslutningen fra Høyesterett anketvalg i oppsigelsessaken i Vågå. De har besluttet at saken ikke skal behandles av Høyesterett.

NFU er så klart ikke enig i dette. Vi mener oppsigelsen reiser noen prinsipielle spørsmål som Høyesterett burde behandlet. For det første har det ikke tidligere vært behandlet noen sak i Høyesterett som gjelder kommunens rett til å kaste ut leietagere med begrunnelse i at de ønsker å «omorganisere» folks hjem for å spare penger.

Videre mener vi at oppsigelsens gyldighet, sett i forhold til Konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne, artikkel 19, burde vært drøftet av Høyesterett. Det er ikke tidligere gjort.

Også spørsmålet om saks kostnader burde vært drøftet. Slik det er nå mener norsk rettsvesen at det er greit at tre mennesker som gjennom hele livet kun har hatt en uførepensjon å leve av skal betale kommunens saks kostnader også. En kommune som vil kaste dem ut av det hjemmet de har hatt i snart 30 år.

Men nå er saken rettskraftig avgjort i norsk rettsvesen og de tre må betale saks kostnader til kommunen. NFU er utrolig glad for at mange har valgt å gi et

bidrag til innsamlingsaksjonen som skal dekke saks kostnadene de tre må dekke. Derimot er vi ikke glad for hvordan kommunens advokat behandler leietagerne.

Kommunens advokat kontaktet leietagernes advokat for å kreve inn saks kostnadene. Leietagernes advokat opplyste at kravet var for høyt. Kommunen hadde ikke trukket fra de saks kostnader Høyesterett hadde tilkjent leietagerne. Hun ba kommunens advokat om å sende kravet, med riktig beløp til leietagerne v/vergene.

Kommunens advokat sendte kravet til vergene, men ikke med riktig beløp. Fortsatt uten fratrekk for de saks kostnader leietagerne var tilkjent.

Leietagerne v/vergen betalte inn det beløpet de mente var riktig, sett hen til tilkjente kostnader og forsinkelsesrenter. Beløpet de betalte var kr 428 781,-. Kommunens advokat mente det var kr 430,- for lite. Dette fremstår som fullstendig idioti. Undrer på hvor mye ekstra kommunen må betale til advokaten for den tidsbruken han måtte legge ned for å kunne kreve 430 kroner ekstra. Dette sier mye om kommunen og deres advokat.

Det tristeste i dette er så klart at de tre leietagerne nå må forberede seg på å flytte fra sine hjem. Se også side 11.

Samfunn for alle

**Medlemsblad for
Norsk Forbund for Utviklingshemmede**

Fem utgivelser per år
Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:
Jens Petter Gitlesen
jpg@nfunorge.org

Journalist:
Frilansjournalist Bitten Munthe-Kaas
sfa@nfunorge.org
Telefon: 928 36 809

Korrektur:
Evy Utne Knutsen

Adresse:
Samfunn for Alle,
NFU Postboks 8954
Youngstorget
0028 Oslo

Sentralbord: 22 39 60 50
E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org
www.facebook.com/NFUNorge

Annonseakvisitør:
Salgs Forum AS
Tlf: 51 31 57 00/91 59 05 78
E-post: post@salgs-forum.no
www.salgs-forum.no

Forsidebilde: Adobe Stock

Design og layout: Marte Louise Lilleby / Aase Bie
Trykk: Gunnarshaug trykkeri

Utgivelse 3, 2020 kommer uke 27
Frist for saker: 27. mai
Annonsefrist: 27. mai

INNHOOLD

- 4** Leder: Lærdom av koronaepidemien
- 7** En mors kamp for sønnens skoletilbud
- 11** Høyesterett sa nei til Vågå-vergene
- 12** Fosterdiagnostikk: Abortdebatt
- 16** Når helsehjelp blir det motsatte
- 21** Hverdag i velferdsstatens bofellesskap
- 24** LETTLEST: Informasjon om koronaviruset
- 26** Helsedirektoratet: Om korona
- 28** Sammen for inkludering i Uganda
- 32** Politikk om psykisk helsevern
- 34** SAFO: I en endringstid
- 35** Siste årsmøte i Jølster lokallag
- 38** Litt av hvert
- 43** Tigergjengen: Merkelige tider
- 48** Aktiviteter i en korona-hverdag

Hva bør vi lære av koronaepidemien?

Jens Petter Gitlesen
Forbundsleder

Koronaepidemien er ikke den første krisen som rammer landet vårt, det blir heller ikke den siste. I takt med at epidemien ebber ut, så vil det komme et hav av forskning, evaluering og gjennomgang av hva som kunne eller burde vært gjort annerledes. Mange av evalueringene vil ikke ha spesiell relevans for NFU. Mennesker med utviklingshemning har lett for å bli glemt når de store samfunns-spørsmålene skal besvares. NFU må ta en aktiv rolle overfor myndighetene og sørge for at en unngår å gjøre de samme tabbene neste gang samfunnet står i fare for å bli snudd på hodet.

MANGLENDE KOMMUNALE PLANER

Mange kommuner manglet planer for hvordan de både kunne opprettholde forsvarlige tjenester samtidig med at de utøvde forsvarlige tjenester. Tjenester ble stengt og mange kommuner oppfylte ikke sin plikt til å yte de nødvendige tjenestene. I bofelleskapene ble det innført både besøksforbud, inngangsforbud og utgangsforbud, uten at kommunen stilte spørsmål om verken lovhjemmel for slike tiltak eller smitteverneeffekten av tiltakene. Helsedirektoratet kom med anbefalinger og presiserte at en ikke kunne stenge private hjem. Enten ble ikke informasjonen fra Helsedirektoratet lest eller så ble den ikke forstått.

KOORDINERING MELLOM FORVALTNINGSNIVÅ

Koordineringen mellom forvaltningsnivåene var også så som så. Mange pårørende kom både i en økonomisk og kapasitetsmessig skvis. Tilbudet til deres barn var stengt og foreldrene måtte utøve kommunens plikt til å utøve de nødvendige tjenestene. Foreldrene kunne være permittert eller ha hjemmekontor. Ikke alle maktet å utøve sitt inntektsbringende arbeid på grunn av omsorgsoppgavene som de ble pålagt. Selvstendig næringsdrivende var kanskje spesielt utsatt. Mens kommunene har ansvar for tjenestene, er de fleste økonomiske kompensasjonsordningene statlige og under NAV. Det finnes økonomiske kompensasjonsordninger, men bare for barn under 18 år. Uansett er det et problem når kommunene ikke yter de lovpålagte tjenestene og et annet og uavhengig organ

skal ha ansvaret for de privatøkonomiske konsekvensene av kommunenes manglende pliktoppfyllelse.

SMITTERISIKO OG SMITTEVERN

Smittevern og smitterisiko var åpenbart også ukjente forhold i store deler av tjenestene. En kommune i Nordland stengte ned det som fantes av tilbud for barn med utviklingshemning, uten at kommunen hadde en eneste innbygger som var syk eller registrert smittet. I flere kommuner fikk voksne med utviklingshemning ikke være sammen med sin kjæreste eller sine venner. Slik var det ikke i den øvrige befolkningen og det skal svært mye til for at slik inngripende myndighetsutøvelse kan forsvares.

Mens Norge var stengt, ble Helsedirektoratet klar over at smittevernloven ikke var utarbeidet med tanke på mange med utviklingshemning. Smittede skal være i frivillig isolasjon til de er smittefrie. Etterkommer en ikke pålegget om isolasjon og oppfører seg slik at en utgjør en stor smitterisiko, så sier smittevernloven at en kan tvangsisoleres på sykehus. For mennesker med utviklingshemning som reagerer på smitteverntiltakene og ikke forstår behovet verken for isolasjon eller andre smitteverntiltak, så vil verken reaksjonene eller forståelsen bli bedre om de tvangsisoleres på sykehus. Sykehusenes hovedprioritet i pandemier, er å frigjøre kapasitet til å behandle komplikasjoner. Sykehusene er ikke interessert i pasienter som ikke trenger behandling, men isolasjon.

PRIVATE HJEM ER IKKE INSTITUSJON

Helsedepartementets omsorgsavdeling bør raskest mulig bidra til å styrke skillet mellom institusjon og private hjem. Omsorgsboligen kom i et forsøk på å viske ut skillet mellom sykehjem og «eldrebolig». «Sykehjem og omsorgsboliger» er blitt et begrep som går igjen i mye statlig kommunikasjon. Resultatet er at mange kommuner og mange tjenesteytere tror at bofelleskap for mennesker med utviklingshemning er et slags sykehjem.

Når evalueringene og gjennomgangene av koronakrisen kommer, må NFU være aktive pådrivere for å sikre at systemfeilene på våre felt ikke gjentar seg ved neste krise.

FANTASTISKE Solgården i Spania

En annerledes og morsom ferie!

Deilige dager med sol, bad og mye moro. Møt nye venner i flotte omgivelser.

Enklere ferie kan du ikke få:

- Tilrettelagt med eget fly
- Tilrettelagt med unik bagasjeservice
- Tilrettelagt reise og opphold
- Tilrettelagte aktiviteter og utflukter
- Tilrettelagt for rullestolbrukere
- Tilrettelagt med norsk helsepersonell

Økonomisk
ledsager-
støtte

For mer informasjon og bestilling:
solgarden.no • tlf 24 14 66 60

Følg oss på

SOLGÅRDEN
trygghet, trivsel og glede

Foto: Privat

OPPLÆRING

Synnøves kamp for Vegards skoletilbud

Vegard fikk alvorlig hjerneskade etter en trafikkulykke da han gikk i fjerde klasse på barneskolen. I tre uker visste foreldrene ikke om han kom til å overleve.

AV: Bitten Munthe-Kaas

Etter opphold på flere sykehus kom han tilbake til samme skole og de samme klassekameratene han hadde gått sammen med før ulykken. Her var han fullt ut inkludert og deltok i de fleste aktiviteter. Han fikk i tillegg et eget rom der han kunne trekke seg tilbake. Alle lyder virket ellers forstyrrende på innlæring og konsentrasjon i tillegg til å utløse hyppige epilepsianfall.

I tillegg til ansatte på skolen, ble Vegard fulgt opp av medarbeidere fra Øverby kompetansesenter i Gjøvik, Solvang habilitering i Tønsberg, koordinator fra Sandefjord kommune og fagfolk i ansvarsgruppen.

OVERGANGEN TIL UNGDOMSSKOLEN

Overgangen fra barneskolen til ungdomsskolen gikk greit. Planleggingen startet et år i forveien. Vegard var flere ganger på besøk på skolen før skolestart og ble dermed kjent med sin kontaktlærer før sommerferien. I motsetning til mange andre elever med funksjonsnedsettelse, deltok han også på skoleturen det siste året på barneskolen. →

Øverby kompetansesenter i Gjøvik bidro i alle overgangsprossessene. Dette senteret hadde både den gangen og nå et landsdekkende ansvar for barn, unge og voksne med ervervede hjerneskader.

Den gode planleggingen førte til at alt var klappet og klart da høsten kom og Vegard begynte på ungdomsskolen. Fortsatt hadde han behov for å kunne trekke seg tilbake til et eget rom. De fleste vennene fra barneskolen var fordelt på flere klasser. Vegard var heldig og fikk fortsatt gå sammen med noen av de tidligere klassekameratene.

PROBLEMENE BEGYNTE

- Vegards problemer på skolen startet i 9. klasse, sier hans mor og verge, Synnøve Hansen i en samtale med SFA. - Etter en stund ble det arrangert et møte der Fylkesmannen deltok sammen med diverse andre fagfolk. Der ble det enighet om hvordan skoletilbudet til Vegard skulle legges opp fra januar til juni. I denne perioden ble det avdekket seks brudd på de vedtatte bestemmelsene. Da ble det umulig for meg å være grei mamma lenger, sier Synnøve.

Hun satte derfor hardt mot hardt og forlangte et opplegg som ivaretok Vegards behov ved overføring til en annen ungdomsskole. Hun understreket samtidig at hun ville ta saken til retten hvis dette ikke ble fulgt opp.

Det endte med at Vegard fikk ivaretatt sine opplæringsbehov i alle timer med en almenpraktiserende spesialpedagog og logoped i flere timer pr. uke. Resten av tiden ble han undervist av lærere - og ingen assistenter.

Da Vegard gikk ut av ungdomsskolen hadde han fremgang i alle fag. - Han var «heldig» i den forstand at han hadde gått sammen med flere av klassekameratene fra barneskolen - med unntak av det siste året, sier Synnøve.

MØTET MED VIDEREGÅENDE

Møtet med videregående skole skulle derimot vise seg å bli annerledes. - Der skjedde det mye fra start som ikke var bra. Synnøve karakteriserer det første året som en «ren nedtur». Hun var brukerrepresentant for Landsforeningen for Trafikkskadde i Utdanningsdirektoratets brukerforum den gangen og visste derfor godt hvilke rettigheter Vegard hadde. Det at hun sa fra når hun ikke var fornøyd, førte til at hun raskt fikk merkelappen som «den kravstore og umulige mammaen».

Synnøve fortsetter: - På ungdomsskolen hadde Vegard hatt lærer i alle timer. Da han begynte på videregående fikk jeg beskjed om at det ikke lenger lot seg gjøre. Da jeg protesterte, ble jeg innkalt til et møte der 13 personer - inkludert representanter fra skolen, PPT, barnevernet, spesialisttjenestens habiliteringstjeneste og Øverby var til stede. Igjen fikk hun beskjed om at hun stilte for høye krav til hvor store ressurser som kunne avsettes til Vegards undervisningsopplegg.

Like etter kom det også melding om at hun ikke fikk beholde koordinatoren. Kommunen sa deretter også opp avlasterfamilien - uten begrunnelse. Det hjalp ikke at både Synnøve og avlasterfamilien klaget over vedtaket.

Det som i tillegg skjedde, var at Vegards skoletilbud ble kraftig redusert på videregående. De som arbeidet med ham der, var heller ikke kvalifisert. Etter mye frem og tilbake og gjentatt bruk av lokalpressen og TV Vestfold fra Synnøves side, endte det med at kommunen måtte gi seg og sette inn mer hjelp. På dette tidspunkt satt hun igjen med fire timer

GODE VENNER på besøk etter ulykken.

(Foto: Privat)

I DAG HAR VEGARD et allsidig og meningsfylt aktivitetstilbud. (Foto: Privat)

TIL TROSS FOR AT SYNNOVE

HANSEN ble motarbeidet på alle hold, ga hun ikke opp kampen for sin sønn Vegards skoletilbud. Fortsatt er hun opptatt av å formidle til andre verger og pårørende at det er mulig å få inntil 6 år på videregående skole. Det er i så fall viktig at linjevalget skjer etter det første året.

MAMMA SYNNOVE ble oppfattet som en kravstor og umulig mamma når hun sa fra om sin misnøye med Vegards opplæringstilbud. (Foto: Bitten Munthe-Kaas)

støttekontakt pr uke til Vegard som hadde behov for en-til-en-oppfølging 24 timer i døgnet. – Mitt inntrykk var at de kjørte så hardt for at jeg skulle bli så sliten at jeg ga meg, sier hun.

MINDRE SKOLE

Vegard ble deretter overført til en mindre videregående skole der det var dyr og mange varierte aktiviteter. Opplegget her fungerte fint de to neste årene. Deretter søkte Synnøve ham inn på et fjerde og femte skoleår ved samme skole. Det ble innvilget uten problemer.

I alle årene Vegard gikk på denne videregående skolen hadde han – i likhet med de andre elevene på skolen – både lekser og bøker i alle fag. – Han gikk der med andre ord ikke bare for å lære å steke vafler, presiserer Synnøve.

DE VIKTIGE MÅLENE

En av Synnøves kjepphester er at både kortsiktige og langsiktige opplæringsmål må være nøye beskrevet i elevens individuelle opplæringsplan. Hun understreker at begge målene må være med. – Årsaken er at veldig

mange skoler lager dårlige IOP'er der bare de kortsiktige målene er definert. Dette fører gjerne til at eleven oppnår de målene som er satt.

– Det høres da fint ut at elevene oppnår målene som er satt?

– Poenget er at mange av dem i så fall får problemer hvis de skal søke det fjerde og femte skoleåret på videregående, svarer Synnøve. – Takket være det jeg hadde lært gjennom arbeidet i Utdanningsdirektoratets brukerforum, var jeg klar over dette. Poenget er altså at når både de kortsiktige og de langsiktige målene er definert, er det å søke det fjerde og femte året på videregående uproblematisk – vel og merke hvis opplæringsmålene ikke er nådd. Det er derimot ikke like enkelt hvis bare det kortsiktige målet er tatt med.

PROBLEMENE FORTSETTER

Selv om Vegard fikk innvilget et fjerde og femte skoleår på videregående, var Synnøves forhold til kommunen fortsatt problematisk. Bedre ble det ikke da han fikk behov for våken nattevakt og kommunen stilte krav om at han skulle flytte fra foreldrehjemmet til en omsorgsbolig. →

Kommunen kom ingen vei med dette i forhold til Vegard, påpeker Synnøve. – Han fikk en stor erstatningssum etter trafikkulykken og skal med tiden bygge sitt eget hus. Dette stod også svart på hvitt i hans individuelle plan (IP).

DEN PROFESJONELLE VERGEN

Synnøve mistet retten til å være verge for Vegard. Det resulterte i en lang og vond prosess. Det ble ikke lagt opp til noe samarbeid med fylkesmannen da ny verge skulle inn. Dette var i tillegg en såkalt profesjonell verge som også var verge for ca. 40 andre personer i Sandefjord. Den nye og «profesjonelle» vergen tok aldri kontakt med Vegard eller Synnøve. Han gjorde bare det han fikk beskjed om av kommunen.

I likhet med kommunen insisterte den profesjonelle vergen på at Vegard skulle flyttes fra foreldrene til en omsorgsbolig og ha tilbud på dagsenter. Til slutt ble konflikten så lang og så tøff at Synnøve i perioder hadde jevnlig mareritt om hvem som skulle ta seg av Vegard hvis det gikk så langt at hun ikke orket mer.

DET SJETTE SKOLEÅRET

Synnøve fortsetter: – Alt dette skjedde samtidig med at jeg i tillegg ønsket å søke et sjettede skoleår på videregående skole for Vegard. Både rektor og den profesjonelle vergen tok feil når de påstod at det ikke fantes et tilbud om et sjettede skoleår på videregående skole. Synnøve er fortsatt opp-tatt av at det er altfor få som vet det.

I samarbeid med en advokat greide Synnøve å få fjernet den profesjonelle vergen. Advokaten fulgte opp, sendte brev til vergen og ba han om å sende en søknad til fylkeskommunen om et sjettede skoleår for Vegard.

Da det ikke kom noe svar, ante Synnøve uråd. Hun kontaktet fylkeskommunen. Der fikk hun vite at en slik søknad ikke var mottatt og at søknadsfristen dessuten var utgått.

– Hva gjorde dere da?

”
Den eneste løsningen var å få fjernet den profesjonelle vergen.

– Vi forsto at den eneste løsningen var å få fjernet den profesjonelle vergen. Vi greide det til slutt og til tross for at det var en svært vanskelig, tidkrevende og ikke minst smertefull prosess.

I dag er Synnøve glad ved tanken på at daværende leder av vergeomålsavdelingen hos Fylkesmannen i Vestfold siden har gitt uttrykk for at han lærte mye av denne saken. – Han fikk ikke minst et innblikk i hvor stor belastning det er for pårørende å få fjernet en verge som ikke gjør jobben sin.

BREVET TIL UTDANNINGSDIREKTORATET

Synnøve legger samtidig ikke skjul på at all arrogansen som hun ble møtt med i hele denne prosessen var vanskelig å forholde seg til. Det gjaldt spesielt mangelen på respekt da hun argumenterte for det sjettede skoleåret. – Hverken rektor, den profesjonelle vergen, utdanningsdirektøren i Vestfold eller Fylkesmannen hadde hørt om denne muligheten. Det endte til slutt med at Fylkesmannen sendte brev til Utdanningsdirektoratet for å få deres vurdering. Det varmet godt i et morshjerte da tilbakemeldingen kom om at jeg hadde hatt rett. Jeg er likevel fortsatt opp-tatt av å formidle til andre foreldre og verger at det er mulig å få et sjettede år på videregående. Problemet er at det også i dag er så altfor få som vet det!

– Fikk Vegard et 6. skoleår?

– Han fikk ikke det 6. året på videregående, men kom til gjengjeld inn på voksenopplæringen. – Der har han fortsatt egen pedagog syv timer pr uke med en-til-en-oppfølgning. Han bruker JAG Assistanse som leverandør av tjenestene han får der i form av Brukerstyrt Personlig Assistanse (BPA). Han er omgitt av fantastiske ansatte som bidrar til at han i dag har en hverdag de fleste i samme situasjon bare kan drømme om. Det skal snart lages en ny sakkyndig vurdering som vi håper blir like fin som den han har nå, svarer Synnøve.

– Kunne han fått det sjettede året?

– Vegard hadde tatt et linjevalg. Dermed kunne han ikke søke det sjettede året, svarer Synnøve.

VILKÅR FOR UTVIDET RETT

Det er to vilkår for utvidet rett til ekstra år i videregående skole, og begge må være oppfylt. Det første vilkåret er at eleven har rett til spesialundervisning. Det andre vilkåret er at det foreligger en sakkyndig vurdering som konkluderer med at eleven har behov for mer tid i videregående opplæring. Unntaket er for elever med rett etter § 3-9, 3-100 og 3-12.

Det er en forutsetning at eleven både trenger og har utbytte av mer opplæring for å kunne oppnå kompetanse på høyere nivå enn det som er mulig innen treårsretten. Behovet må derfor vurderes opp mot de opplæringsmålene som er fastsatt for eleven i den

individuelle opplæringsplanen (IOP).

PP-tjenesten må derfor ta stilling til om eleven vil ha utbytte av utvidet tid for å nå opplæringsmålene. Et eventuelt avslag på søknad om ekstra år kan ikke begrunnes med at funksjonsnivået er for lavt. Det må baseres på at eleven ikke vil ha utbytte av mer videregående opplæring.

Ved behandling av søknad om utvidet rett er det PP-tjenesten i fylkeskommunen som er sakkyndig instans, og det er fylkeskommunen som skal fatte vedtak.

Høyesterett sa nei til Vågå-vergene

Det kom som et sjokk på mange da meldingen om at Norges høyeste rettsinstans nylig sa nei til å behandle anken i den mye omtalte tvangsflyttingsaken i Vågå.

AV: Bitten Munthe-Kaas

A vslaget innebærer at de tre beboerne med utviklingshemning som har bodd sammen i 28 år har tapt saken på alle punkter. Dermed kommer de til å miste hjemmet sitt også.

På spørsmål fra SFA om hva som nå vil skje, svarer Marit Moen som har vært verge for sin onkel i Moavegen siden moren døde for 8 år siden:

- Det orker jeg nesten ikke tenke på nå. Det er vel ikke så mye mer vi kan få gjort - selv om vi vurderer andre muligheter.

- *Hva slags muligheter?*

- Det kan for eksempel bli å leie et lite hus der to av beboerne uten fysiske utfordringer kan få helsehjelp i form av for eksempel BPA. Vi er i kontakt med tildelingskontoret om hvordan tjenestene til dem i så fall kan organiseres.

- *Hva med den tredje beboeren?*

- Kvinnen det gjelder er helt pleietrengende og blir trolig overført til Finntunet som er kommunens andre bofellesskap. Der er det en ledig plass nå. Når denne saken har endt slik den har gjort, mener vi det vil være mindre belastende for de to andre å skulle flytte sammen enn til en stor omsorgsbolig med mange ansatte og beboere. Vårt fokus er uansett å velge alternativet som vil være minst inngripende for hver av dem, for dermed å gi den enkelte størst mulighet for en verdig alderdom. Kommunen har for øvrig lovet at alle skal få ha med seg ansatte de kjenner til det nye botilbudet i de første tre månedene.

Marit Moen minner i denne sammenheng om at

alle de tre beboerne - i tillegg til utviklingshemning - også har flere tilleggdiagnoser. - Det gjelder ikke minst store tilpasningsproblemer. En av dem brukte for eksempel syv år på å tilpasse seg de nye omgivelsene da han ble flyttet forrige gang.

- *Hvordan skal de tre klare å betale i overkant av 150 000 kroner som hver av dem er dømt til å betale til Vågå kommune i saksomkostninger - som to av dem i utgangspunktet er ute av stand til?*

- Takket være pengene som kom inn i forbindelse med NFUs innsamlingsaksjon, går ingen av dem personlig konkurs. De innsamlede midlene dekker det meste av det de må betale til Vågå kommune, svarer Marit Moen.

Hun tilføyer: Alle tre beboere betalte nylig ca. 450 000 kroner til kommunen. Det skjedde en liten regnefeil i forbindelse med dette oppgjøret. Det sier vel sitt at det første kommuneadvokaten gjorde da feilen ble oppdaget, var å etterlyse 430 kroner som manglet - altså ca. 150 kroner fra hver av dem. Det var med andre ord ikke snakk om å avskrive noe som helst.

- *Hva skjer nå?*

- Vi fikk en henvendelse fra kommunen nylig med spørsmål om vi kom til å ta saken til den internasjonale menneskerettighetsdomstolen. Siden har vi ikke hørt noe og vi aner derfor ikke hva som kommer til å skje.

- *Er beboerne klar over at de kommer til å miste hjemmet sitt i Moavegen?*

- Fortsatt er det mye som er usikkert. Det vil bli mye utagering når det skjer. Vi har derfor ikke sagt noe til dem foreløpig, svarer Marit Moen.

DE TRE VÅGÅ-VERGENE

kjempet en langvarig og bitter kamp, men tapte saken på alle punkter mot Vågå kommune.

Fra venstre: Frøydis Schjøberg, Marit Kongsli Kleiven og Marit Moen (til høyre).

(Foto: Bitten Munthe-Kaas)

FOSTERDIAGNOSTIKK

Den vanskelige abortdebatten

Stortinget vedtar i mai å tilby alle gravide fosterdiagnostisk tidlig ultralyd. Vedtaket vil trolig utløse en omfattende abortdebatt som først ender med partienes landsmøter våren 2021.

Illustrasjonsfoto: [unsplash.com/Joey Thompson](https://unsplash.com/JoeyThompson)

AV: Jens Petter Gitlesen

Nå er det klart at Sosialistisk Venstreparti (SV), Fremskrittspartiet (Frp) og Arbeiderpartiet (Ap) vil fremme et forslag om å tilby tidlig ultralyd til alle gravide. Forslaget vil få flertall i Stortinget.

ANMODNINGSVEDTAK OM TIDLIG ULTRALYD

Stortinget er demokratiets øverste organ. Stortinget vedtar lover og budsjett. Utarbeidelsen av lovverk skjer for det meste i departementene. Forslaget som Stortinget vedtar, blir et såkalt anmodningsvedtak, dvs. at Stortinget ber regjeringen utarbeide et lovforslag som sikrer alle gravide fosterdiagnostisk tidlig ultralyd. Når departementet har utarbeidet et slikt forslag, sendes forslaget fra regjeringen til Stortinget for behandling. Det er vanskelig å se for seg at et slikt forslag kan komme tidligere enn våren 2021. I disse koronatider hvor det til stadighet kommer nye regler for helse-tjenesten, så er nok kapasiteten i Helsedepartementets lovavdeling mer eller mindre sprengt. Mest trolig kommer det ikke et lovforslag i denne stortingsperioden.

PARTIENES LANDSMØTER

Anmodningsvedtaket er viktig samtidig som det på sett og vis trolig er betydningsløst. Det er viktig i den forstand at det er første gang et stortingsflertall sier at «dette vil vi». Det er betydningsløst i den

forstand at det er langt fra sikkert at anmodningen noen gang kommer. Før et eventuelt lovforslag fra regjeringen, har en hatt partienes landsmøter som vedtar partienes programmer. Kanskje en også har hatt stortingsvalg og fått en ny regjeringskonstellasjon og nye mulige flertall i Stortinget.

Anmodningsvedtaket er først og fremst en katalysator som setter hele abortloven under debatt frem mot partienes landsmøter. Vi snakker om NIPT-testen som er langt mer presis og enklere å utføre enn fosterdiagnostisk tidlig ultralyd. Det er allerede blitt fremmet forslag fra profilerte politikere om å heve grensen for selvbestemt abort til både 16. og 22. uke. Anmodningsvedtaket vil trolig havne i skyggen av de kommende abortlovsdiskusjonene.

PARTIENES SYN PÅ FOSTERDIAGNOSTIKK

Det at SV slutter seg til et vedtak om å innføre tidlig ultralyd, er ingen oppsiktsvekkende sak. SV-landsmøtet vedtok å innføre et slikt tilbud allerede i 2013. Ap har stått på samme linje så lenge jeg kan huske. Frp har en rimelig liberalistisk holdning også på det etiske feltet. Men siden 1990-tallet, da fosterdiagnostikken og sorteringsproblematikken var på dagsorden for første gang, har stadig flere partier beveget seg i retning av å åpne for mer fosterdiagnostikk. De fleste partiene fokuserer i stadig sterkere grad på kvinnens rett til å bestemme. Unntakene har vært partiet Rødt som, i det →

minste i perioder, har vært prinsipielt mot de rasehygieniske sidene og sorteringsproblematikken og av fosterdiagnostikken. Fosterdiagnostisk tidlig ultralyd dreier seg om å avdekke Downs syndrom og andre trisomier. Partiet Rødt har markert seg mot en slik jakt på bestemte mennesker. KrF har vært minst like kategorisk, men ut i fra barnets rettsikkerhet og livets ukrenkelighet.

Det som er helt sikkert, er at fosterdiagnostikk, tidlig ultralyd og mere til, vil bli en stor sak i programarbeidet og på landsmøtene til de fleste partiene våren 2021.

Hvordan fremtidige lovendringer måtte bli, er langt mer avhengig av hva partiene bestemmer på sine landsmøter og valgresultatet ved stortingsvalget 2021 enn av anmodningsvedtaket.

FOSTERDIAGNOSTISK TIDLIG ULTRALYD

De fleste gravide har fått ultralydundersøkelser rundt uke 18. Da sveiper legen en slags mus over magen til den gravide og en får se barnet. Mange kjøper lignende undersøkelser fra privatpraktiserende leger og får med seg imponerende 3d-bilder av den kommende samfunnsborgeren. Slike ultralydundersøkelser må ikke forveksles med fosterdiagnostisk tidlig ultralyd som er en høyst spesialisert undersøkelse som kun utøves ved universitetssykehusene.

Har fosteret Down syndrom, Edward syndrom, Patau syndrom eller andre trisomier, så vil det ofte vise seg i form av forstørret nakkefold i uke 11 til 14. Det finnes også andre indikasjoner som f.eks. utviklingen av nesebenet.

Overlege Johan Arild Evang gjorde noen utregninger om metodens usikkerhet:

«Brukt på feil indikasjon, for eksempel hos kvinner uten spesiell risiko under 35 år, vil den (ultralydtesten) nesten bare gi falske positive prøver. Dersom en legger Kunnskapssenterets tall til grunn vil en hos en kvinne på 40 år få fem falske positive for hver sann positiv (Downs syndrom) mens hos en kvinne på 30 år vil få ti ganger så mange falske positive: 50 falske for hver sann.»

For når gravide på 40 år testes, så vil testen altså feilaktig vise at et foster har Downs syndrom eller andre trisomier i fem av seks tilfeller. Når den gravide er 30 år, så vil testen feilaktig vise at et foster har Downs syndrom eller andre trisomier i 50 av 51 tilfeller.

Når testen feiler mye mer blant yngre enn blant eldre gravide, så kommer det av at sannsynligheten for at barnet har trisomi, øker med alderen.

Sikre svar er umulige å få, men med fostervannsprøve eller morkakeprøve, kan en få svar på om fosteret har trisomi eller ikke. Problemet med slike undersøkelser er risikoen for at prøven skal skade fosteret eller medføre spontanabort.

Men uansett hvor sikker testen er, så er det ingen helsegevinst med tester for å avdekke trisomi. Oppdager en trisomi, så finnes heller ingen behandling. Den gravide kan ta abort, men om abort skal regnes som behandling er et problematisk spørsmål.

PERSPEKTIVER I ABORTDEBATTEN

Abortdebatten har vart lenger enn abortloven som er fra 1975. Frontene har vært steile og ulike grupper har argumentert ut i fra ulike synsvinkler og perspektiver. I forkant av abortloven, var et vesentlig argument å få slutt på illegale aborter som kunne skade kvinnen. Slike argumenter hører en ikke lenger. Men fosterdiagnostikken kom etter abortloven og fosterdiagnostikken har også utviklet seg. Nye teknologiske muligheter gir nye muligheter for lovgivning. Men selv om argumentene har variert noe, så har de tre grunnleggende perspektivene i debatten vært de samme. De vil også forbli de samme i den kommende abortdebatten:

KVINNEPERSPEKTIVET sier at det er kvinnen som bærer fosteret, det er kvinnens kropp og det er kvinnen som skal bestemme over kroppen sin. Mange vil også hevde at kvinnen har rett på tilgjengelig informasjon om barnet hun bærer. Den klareste rendyrkingen av kvinneperspektivet finner en i deler av kvinnebevegelsen.

FOSTERPERSPEKTIVET vektlegger at det ufødte liv også er liv som skal underlegges rettsvern. Dagens abortlov har innbakt en vekst i fosterets rettsvern frem mot fødsel. Frem til uke 12 er det kvinnen som bestemmer. Fra uke 12 til uke 18 skal kvinnens ønsker behandles av en nemnd. Etter uke 18 er det i hovedregelen ikke tillatt med abort. Den klareste rendyrkingen av fosterperspektivet finner en deler av de religiøse miljøene. Den katolske kirke betrakter f.eks. livet som hellig fra unnfangelsen.

STIGMATISERINGS- OG SORTERINGS-PERSPEKTIVET er det fokuset som NFU har eksponert. Når staten bruker store ressurser på å avdekke Downs syndrom og andre trisomier for å gi den gravide mulighet til å ta abort, så sender det et klart signal: Verken mennesker med Downs syndrom eller andre trisomier er likeverdige andre mennesker. Gener har vi både før og etter vi er født. Hvis barnet med tre kromosomer oppleves som et problem i svangerskapet, så er det fordi barnet fryktes å bli et problem etter at det er født.

I Danmark står sorteringsideologien sterkt. Det fødes nesten ikke barn med Downs syndrom lenger. De få som fødes er stort sett resultat av svake tester, såkalte falske negative. Stigmatiseringen har gått såpass langt at pårørende møtes med argumentasjonen i etterspørselen etter tjenester. Pårørende har seg selv å takke. De kunne tatt abort og blitt mindre avhengig av det offentlige tjenestetilbudet.

Ekstremvarianten av stigmatiseringsperspektivet finner en i den eugeniske tradisjonen og blant nyttefilosofer i tradisjonen til Peter Singer som hevder at det moralsk til og med kan forsvares å ta livet av fødte barn.

BALANSEN MELLOM DEBATTENS DIMENSJONER

De fleste vil akseptere at hver av de tre dimensjonene har noe for seg. Innrømmer en det, så har en langt på veg innrømmet at en står overfor et sant dilemma: Beveger en abortlovgivningen i en dimensjon, så vil en automatisk svekke minst en av de andre dimensjonene.

Vi kan f.eks. rendyrke kvinneperspektivet og gi den gravide all informasjon og all myndighet over fosteret. En slik situasjon vil fjerne fosterets rettsvern og bidra til omfattende sortering. En kan rendyrke fosterperspektivet og forby all abort, men da har vi automatisk eliminert kvinnens selvbestemmelse.

Anerkjenner en kvinneperspektivet, fosterperspektivet og stigmatiseringsperspektivet som reelle forhold som bør vektlegges, så står en overfor en svært krevende balansegang. Våren 2021 får vi vite hvilke partier som evner å se den krevende balansegangen og hvilke partier som vil sortere mest. ■

ER BRUKERSTYRT PERSONLIG ASSISTANSE (BPA) INTERESSANT FOR DEG?

Ta kontakt med en av HAV's rådgivere i dag!

HAV BPA

Vi vil gi den enkelte tjenestemottaker en god og meningsfull hverdag. Alt vårt arbeid er basert på vår visjon om å skape en lettere hverdag med BPA. Vi legger stor vekt på at den enkelte tjenestemottaker selv bestemmer hvordan dagen skal være. Vi vet verdien av gode relasjoner til tjenestemottaker, ansatte og oppdragsgiver, som totalt sett gir deg ett bedre tilbud.

HAV AKTIV

Hav Aktiv er for deg som ønsker å være mer i aktivitet. Alt fra sit-ski, ski pigging, basket, sykling etc. Vi gir veiledning ift. til aktivitet og opplæring.

HAV FUNKSJONSASSISTANSE

Ordningen med funksjonsassistent er et nytt brukerstyrt virkemiddel for funksjonshemmede arbeidstakere. Nødvendig assistanse skal sørge for at du kan få eller beholde ordinært arbeid.

Bygdøy allé 23 • 0262 Oslo • Tlf. 45 22 22 88 • E-post: hav@havas.no • www.havas.no

Når helsehjelp blir det motsatte

Når helsevesenet ikke kjenner til og forstår hvordan utviklingshemning kan arte seg, så kan resultatet bli til mer skade enn hjelp. Torstein og moren Kari, fikk smertelig erfare kompetansesvikt og behovet for at også helsetjenestene tilpasses pasienten.

TEKST: Jens Petter Gitlesen
FOTO: Privat

Det hele startet da tjenesteytere ønsket at legevakten skulle ta en sjekk på Torstein som i en periode hadde vært urolig og mye våken. Tjenesteyterne fryktet at utfordringer var under oppseiling. Som den undersøkende personen Torstein er, syntes han det var spennende på legevakten. Han fikk med seg mye nytt og åpnet dører for å undersøke om det kunne være mer av interesse bak alle legevaktens lukkede dører. De ansatte på legevakten utviste ikke samme interesse som Torstein og oppfattet den unge mannen som et problem. Torstein ble bedt om å forlate legevakten. Etter gjentatte formaninger og overtalelsesforsøk, så gikk Torstein og ledsager. Men da startet de virkelige problemene.

BRANNBILEN

Når Torstein kommer ut, så ser han sin livs interesse – en brannbil sto parkert. Bilen var ulåst og Torstein benyttet anledningen til å gå inn i bilen. Knappene var mange og Torstein fikk en av sine største opplevelser. Han syntes det var såpass trivelig at han

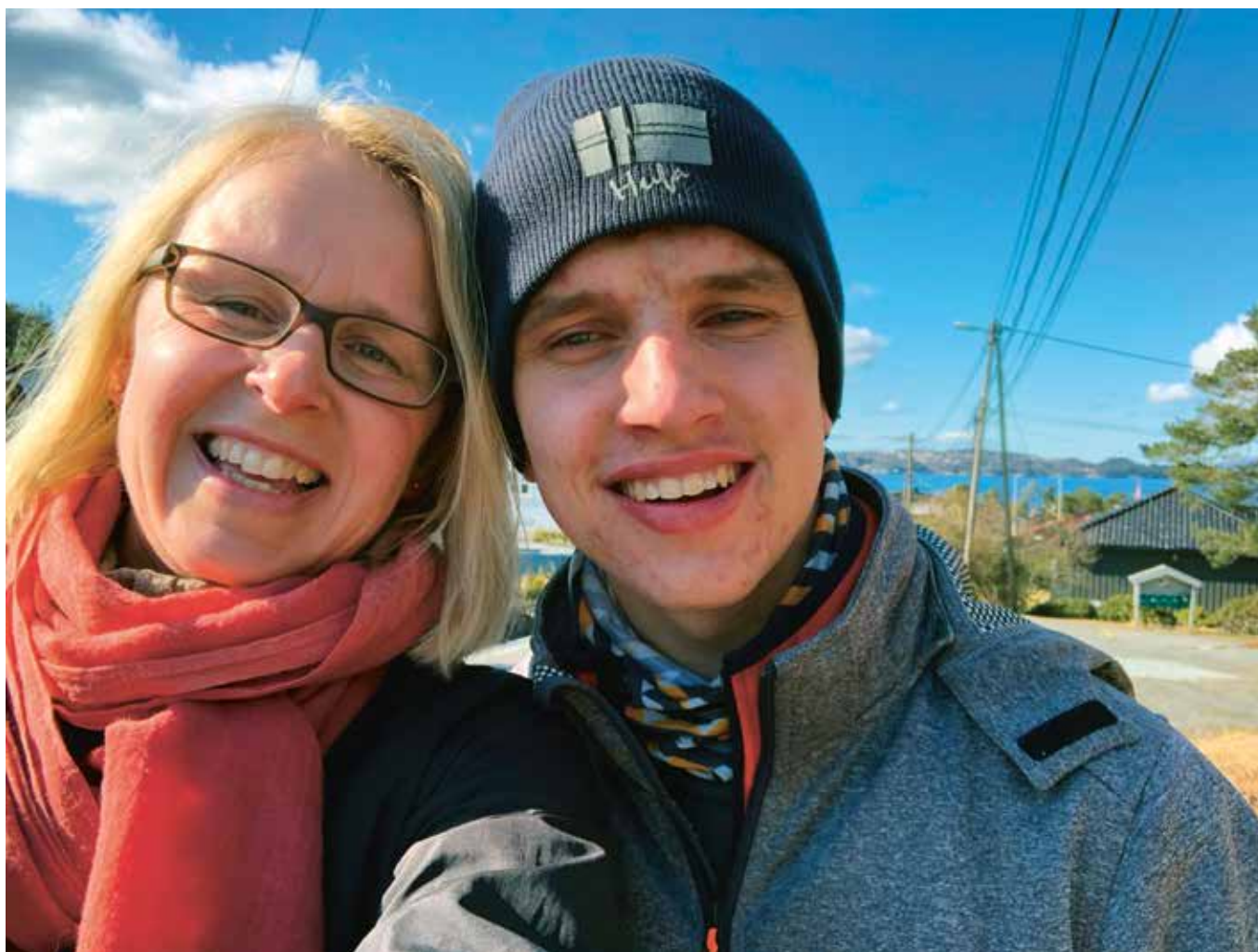
ignorerte enhver anmodning om å gå ut av brannbilen. Enden på den visa, ble at legevakten ringte politiet og ba om assistanse.

Politiet kunne heller ikke overtale Torstein. Det hele medførte at Torstein ble lagt i bakken, påført håndjern og kjørt til akuttmottaket på psykiatrisk avdeling i Bergen. Hadde det ikke vært for maktbruk og håndjern, så hadde Torstein trolig også satt pris på kjøretur i politibilen, men slik var ikke denne turen. Torstein forsto trolig svært lite av situasjonen der han satt mellom røslige karer og iført håndjern.

AKUTTPSYKIATRI

Personalet ved akuttpsykiatrisk avdeling ved Sandviken sykehus ringte mor og fortalte om deres nye pasient, Torstein. Mor fortalte om sønnen, hvordan han fungerte og rådet dem til å kalle inn personell fra bofellesskapet hvor Torstein bodde slik at han hadde kjente rundt seg som både kunne støtte Torstein og gi råd til ansatte ved akuttpsykiatrisk avdeling. →

KARI ELSTER MOEN
og hennes sønn Torstein.
(Foto: Privat)

Akuttpsykiatrisk avdeling kalte inn tjenesteytere som Torstein kjente. Torstein ble sint da han ikke fikk gå dit han ville, noe som førte til at sykehuspersonellet mente Torstein måtte skjermes. De kjente fra bofellesskapet fikk ikke lov til å være der. Foreldrene fikk heller ikke lov til å overnatte med Torstein. Da moren kom om morgenen, møtte hun bare ukjente.

For Torstein var det ingen forsøk på å forklare situasjonen. I isolat hvor det ikke var noe å gjøre, det lille som var av inventar var fastskrudd, ble Torstein sittende alene, kun med oppsyn fra sykehusansatte fra utsiden av rommet. En fra bofellesskapet hvor Torstein bor, kom med Pepsi og lussekatter, men fikk heller ikke lov til å besøke Torstein.

Da mor omsider kom i kontakt med ansvarlig overlege, var de begge enige om at akuttpsykiatrisk avdeling ikke hadde noe tilbud til Torstein. Kan hende en kan trekke det lenger og si at det akuttpsykiatriske

tilbudet til Torstein var mer til skade enn til gagn. Uansett fikk Torstein komme hjem til kjente forhold i leiligheten sin.

Jeg hadde forventet at Torsteins mor, Kari, hadde vært svært kritisk til helseforetakenes psykiatriske tilbudet til mennesker med utviklingshemning, men synet hennes er langt mer nyansert.

- Det akuttpsykiatriske tilbudet hadde ikke noe positivt å tilby Torstein. Men vi har positive erfaringer med andre deler av psykiatrisk avdeling som i samarbeid med habiliteringstjenesten rådgir de kommunale tjenesteyterne og forsøker å forebygge psykiske problemer. Det viktigste er et godt og tilrettelagt tilbud i det daglige. Forebygging er å foretrekke fremfor behandling. Når folk er trygge og har det bra med seg selv, så vil det være godt for den psykiske helsen både for mennesker med og uten utviklingshemning, sier Kari Elster Moen. ■

TEMAHEFTE

Livsmot, trivsel og fellesskap blant eldre med innvandrerbakgrunn

Stadig flere mennesker i Norge har vokst opp i andre land. Mange innvandrere har vært her lenge. Stadig flere blir middelaldrende og eldre.

Vi minner i denne sammenheng om temaheftet «Livsmot, trivsel og fellesskap som er utgitt av Aldring og helse. Målgruppen er ansatte i den kommunale helse- og omsorgstjenesten som gir tjenester til denne målgruppen.

Heftet «Livsmot, trivsel og fellesskap – kunnskap, forståelse og helsefremmende bistand» er skrevet av Vigdis Hegna Myrvang, Kirsten Thorsen og Reidun Ingebrigtsen. Heftet har ISBN 978-82-8061-258-8.

Støttegrupper

Frambu senter for sjeldne funksjonshemninger arrangerte nylig webinar for barn som ikke får den støtten de trenger akkurat nå – som kan skyldes at deres viktige støttepersoner er mindre tilgjengelige enn vanlig.

Det kan skje hvis foreldrene, læreren, treneren, tanten, andre familiemedlemmer eller vennene blir syke. Nå, som det er innført strenge koronatilak, kan mye av dette viktige støttearbeidet for disse målgruppene dermed falle bort.

Psykologspesialist Torunn Vatne ved Frambu og professor Krister Fjermedstad fra Psykologisk Institutt ved Universitetet i Oslo har til gjengjeld erfaring med å gjennomføre nettbaserte støttegrupper for barn og unge. De delte sine erfaringer med fagpersoner og andre interesserte på Frambu nylig. Her formidlet de sine erfaringer med planlegging av slike grupper, innhold i tilbudet, teknisk gjennomføring og kontakt med foreldre underveis.

Smidig BPA gir frihet for familien

Har barnet ditt et langvarig behov for assistanse? En god BPA-løsning kan utgjøre den store forskjellen. Ikke bare for barnet, men også hele familien.

Stendi Assistanse kan tilby en ordning som er tilpasset behovene dere har. Vi kan også bistå dere med søknaden og gi grundig opplæring i det å være arbeidsleder.

Vi er alltid tilgjengelige, og våre rådgivere kan gi deg veiledning på telefon 24 timer i døgnet, 365 dager i året.

Ring oss gjerne! Det er helt uforpliktende.

974 80 800

stendi.no/bpa

stendi
assistanse

”

Ja, jeg tror nok det er forskjellige regler på de forskjellige plassene. I hvert fall hos oss. Det er ikke sånn at vi får gjøre hva vi vil.

– Tarjei

«HVERDAG I VELFERDSSTATENS BOFELLESSKAP»

«Da må jeg spørre boligen først!»

Boka «Hverdag i velferdsstatens bofellesskap» med professor Jan Tøssebro ved NTNU som redaktør, kom ut på Universitetsforlaget i fjor. Den springer ut fra et prosjekt som ble laget i samarbeid med 10 andre forfattere - og svært godt mottatt. Ikke uten grunn - for her kommer det fram mye som gir et innblikk i hvordan tilværelsen i bofellesskap for mennesker med utviklingshemning kan være.

AV: Bitten Munthe-Kaas

Grunnen til at vi har valgt å rette søkelyset på denne boka igjen, var et foredrag som NFU Oslo fylkeslag nylig arrangerte. Dit var en av bokas forfattere, Hilde Guddingsmo, invitert. Hun er ellers stipendiat ved vernepleierutdanningen ved Nord Universitet i Namsos og har skrevet kapitlet «Da må jeg spørre boligen først!»

I sitt foredrag tok Hilde utgangspunkt i den manglende selvbestemmelsen til beboere i bofellesskap. Hun minnet om at de sjelden blir spurt til råds eller tas med i beslutninger om sitt eget hverdagsliv og mener at dette både er et vitenskapelig og hverdagslig problem. Hilde er samtidig opptatt av hva det gjør med beboerne å være avhengig av andres tjenester - i tillegg til det faktum at de snakker så lite på vegne av seg selv. I sitt kapittel retter hun derfor søkelyset blant annet på å få fram deres egne stemmer, opplevelser og erfaringer. →

STIPENDIAT VED NORD UNIVERSITET i Namsos, Hilde Guddingsmo, formidler viktig informasjon om hverdagen til beboere i bofellesskap som i liten grad får påvirke beslutningsprosesser i eget dagligliv. (Foto: Bitten Munthe-Kaas)

Dette fikk henne i sin tur også til å se nærmere på spørsmålet om hvordan man kan bidra til at personer med utviklingshemning kan få en mer helhetlig forståelse av egen selvbestemmelse og dermed også av seg selv. Det endte kort fortalt med et forskningsprosjekt med bruk av kreative grupper.

Sammen med forskerkollega Oddbjørn Johansen, samarbeidet Hilde med de fem informantene Silje, Eirin, Emma, Jørgen og Tarjei i dette prosjektet. Alle har behov for hjelp i hverdagen, og ble rekruttert til prosjektet av ansatte i sine respektive bofellesskap. I forbindelse med dette arbeidet tegnet de et bilde av det Hilde beskriver som en institusjonalisert hverdag. Det kommer også klart fram at deres rett til selvbestemmelse ikke er realisert hverken etter HVPU-reformen, eller menneskerettighetene som blant annet er beskrevet FN-konvensjonen for mennesker med funksjonsnedsettelse (CRPD).

EGEN AGENDA

Det ble gjennomført seks workshops og 22 individuelle intervjuer i prosjektet. Etter hvert viste det seg at de fem informantene hadde sin egen agenda for å delta. De brukte workshopene til å utforske sin egen selvbestemmelse, sammenlikne den med de andres og ikke minst – støtte hverandre.

Det informantene ellers forteller om sin hverdag i bofellesskapet, er at det er mye de ikke får bestemme selv. De beskriver maktforhold, barrierer mot selvbestemmelse i en hverdag som i stor grad er påvirket av tillatelser – som det også ofte stilles vilkår for. I praksis innebærer det for eksempel at de må spørre om lov til mye – fra å gå på trening, bruke egne penger, eller til å besøke sine nærmeste pårørende. Det handler om en hverdag som i stor grad preges av de ansattes maktposisjon.

Når Hilde spør deltakerne om de får lov til å ha overnattingsgjest i leiligheten, svarer Emma: «Da må vi spørre». Hun tilføyer: «Men Håkon får lov. Annenhver helg». Hun fortsetter: «De sier hvis det er greit, eller de sier hvis det ikke er greit».

Tarjei sier: «Ja, jeg tror nok det er forskjellige regler på de forskjellige plassene, ja. I hvert fall hos oss. Det er ikke sånn at vi får gjøre hva vi vil».

«BOLIGEN BESTEMMER»

Emma forteller at hun pleier å spørre boligen om lov først. Og når de andre ler og spør om en bolig kan svare nei, er hennes svar at «det hender den gjør det». Hilde skriver at dette er et eksempel på hvordan boligen ofte blir omtalt som om den har makt, bestemmer alt, nærmest er besjelet og sitter på tillatelsene.

INTERVJUE BOLIGEN

I workshopene bestemte informantene derfor at de skulle bruke rollespill og intervju boligen. Dette skulle vise seg å åpne opp for nye og annerledes perspektiver. Når deltakerne var uenig i svarene fra boligen, opplevde de det som både godt og uvent – samtidig. Hilde tolket dette som at de ellers sjelden står opp for seg selv.

REGLENE, UKEPLANEN OG BOKA

Hun retter også søkelyset på hvordan reglene, ukeplanen og boka i stor grad også fungerer som maktfaktorer i beboernes hverdag. Hun viser dessuten til at det er de ansatte i bofellesskapet som lager reglene, setter opp ukeplanene og ikke minst – skriver i boka. Der blir alt som gjelder den enkelte notert. Det som står der, er likevel utenfor rekkevidden til de som bor der. Boka er dermed i første rekke et arbeidsverktøy for de ansatte.

Tarjei opplever boka slik: «Jeg har ikke spurt, men jeg kan tenke meg det at jeg ikke har så veldig mye med akkurat det å gjøre. Nei, for det, jeg stoler på at de skriver noe fornuftig, jeg».

MÅ GJETTE

I tillegg til ovennevnte viser prosjektet at informantene ikke har den informasjonen de trenger for å kunne utøve selvbestemmelse. Det kommer fram at noen hverken vet hvem som er deres primærkontakt eller hvor mye penger de har på egen konto. Flere mangler dessuten oversikt over hva som skal skje fra den ene dagen til den neste.

Hilde påpeker at det å mangle tilgang på konkret informasjon om seg selv, betyr at informantene må forholde seg til virkeligheten på den måten de tror at den skal være. «Mangelen på informasjon fører i tillegg til at den enkelte mister kontrollen over egen situasjon».

DRØMMENE

Hilde Guddingsmo viser avslutningsvis i sitt kapittel til at det er vanskelig for mange som bor i bofellesskap å

sette ord på egne drømmer. – Det er kanskje derfor det også sitter så langt inne for den enkelte å protestere på egne vegne når det er noe de vil. Dette kan i sin tur føre til at enkelte resignerer ut fra tanken om at det likevel er best å forholde seg til systemet som det er. Det at makten til de ansatte i tillegg er ansiktsløs er også med på å bidra til avmakt og resignasjon.

Hilde skriver avslutningsvis: – Det å kunne forholde seg til en konkret person man kjenner godt i et bofellesskap, gir mulighet for mer kontroll i eget liv. En primærkontakt som skaper et anerkjennende forhold – preget av tillit og gjennomsiktighet, åpner muligheten for samhandling og dialog. Det gir i tillegg den enkelte større grad av makt over egen situasjon. Gjennom tillit og individuell tilpasning kan ansattes personlige involvering styrke den enkeltes opplevelse av å være aktør i eget liv, presiserer Hilde Guddingsmo. ■

FORFATTER JAN TØSSEBRO

(Foto: NTNU)

«Endelig er dagen her, og jeg er pyntet og klar for konfirmasjon. Pappa er stolt!»

I Uloba er det du eller en nærstående som bestemmer **hvem** som skal assistere deg, **hva** assistenten skal gjøre, **hvor** og **når** assistansen skal finne sted.

Ulobas BPA er skapt av oss som har behov for assistanse og er vår måte å organisere hverdagen vår på. Vil du vite mer om BPA ta kontakt med oss på telefon: 32 20 59 10 så hjelper vi deg videre!

For mer informasjon se våre nettsider:
www.uloba.no

ULOBA
INDEPENDENT LIVING | NORGE

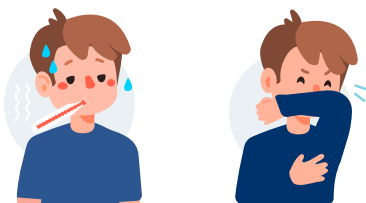
Informasjon om koronaviruset

Vi forklarer hva ordene i **grønt** betyr nederst på siden.

Koronavirus er et **virus** som startet i Kina.
Det har spredd seg til Norge og resten av verden.

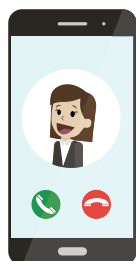
Koronavirus er også kalt COVID-19. Dette er navnet på sykdommen.

Mennesker med korona opplever:

- **Feber**
- Hoste
- Problemer med å puste

Selv om du føler noe av dette betyr ikke det at du har korona.
Det kan også være en normal influensa eller forkjølelse.

Hvis du trenger å snakke med noen om hvordan du føler deg kan du ringe en informasjons-telefon.
Nummeret dit er 815 55 015.
De holder åpent hverdager 08:00 - 18:00 og helger 10:00 - 16:00.

Hvis du trenger mer hjelp kan du kontakte din fastlege.

Det er noen ting du kan gjøre for å ikke bli smittet av koronaviruset:

Vaske hendene dine ofte med såpe og vann i minst 20 sekunder.
Ikke ta deg i ansiktet hvis hendene dine ikke er rene.

Hoste og snyte deg i papir. Kast papiret i søpla etterpå.
Hvis du ikke har papir må du hoste på innsiden av albuen din.

Vær hjemme så mye som mulig.
Hold avstand for å begrense smitte.

Regjeringen har bestemt noen ting for oss som bor i Norge. Dette kalles nasjonale tiltak.

Noe av det viktigste de har bestemt er:

- Store arrangementer er avlyst. For eksempel konserter, teater og kino.
- Man skal ikke reise ut av Norge hvis det ikke er veldig viktig.

Alle bør ta det med ro og ikke tro på alt man leser på **sosiale medier**. Det beste du kan gjøre er å følge hva ekspertene sier om koronaviruset. De viktigste ekspertene i Norge er:

- Folkehelseinstituttet
- Helsenorge.no
- Regjeringen

Det kan også være fint å snakke med noen, slik som familie, hvis du har noen spørsmål. Det er bra å snakke sammen om dette.

Nå opplever vi en **akutt** situasjon i Norge. Dette kommer til å gå over, men vi vet ikke når. Det er viktig at vi holder sammen i denne tiden. Det er også viktig at vi følger rådene fra regjeringen.

Forklaring av ordene i grønt:

Virus: Virus er bittesmå organismer som kan gjøre oss syke. Du kan se en video som forklarer hva virus er her.

Feber: Du kan ofte få feber hvis man er syk. Da blir man enten veldig varm eller kald. Du kjenner at kroppen trenger å slappe av. Hvis du lurer på om du har feber kan du måle temperaturen din.

Regjering: Regjeringen er de damer og menn (politikere) som vi har valgt til å bestemme i Norge. Regjeringens leder er statsminister Erna Solberg.

Sosiale medier: Sosiale medier er nettsider og apper du bruker på data og mobilen. For eksempel er Facebook og Instagram sosiale medier. Her kan du dele og lage informasjon som andre kan se.

Akutt: Når noe er akutt betyr det at noe har oppstått fort og at du må gjøre noe med dette så fort som mulig.

Denne informasjonen er skrevet 2. april 2020.

Viktig at kommunene ivaretar utviklingshemmedes behov

Kommunene har ikke anledning til å innføre generelle besøksforbud og lignende i hjemmene til personer med utviklingshemning.

INFORMASJON FRA: Helsedirektoratet

Helsedirektoratet har via Likestillings- og diskrimineringsombudet, NFU Norge og andre fått kjennskap til at enkelte kommuner har innført generelle besøksforbud og lignende i hjemmene til personer med utviklingshemning.

- Helsedirektoratet minner om at besøksbegrensning i private hjem, som for eksempel leiligheter som leies av personer med utviklingshemning i et bofellesskap, må skje basert på frivillighet og i dialog med tjenestemottakere og eventuelle pårørende, sier helsedirektør Bjørn Guldvog.

- Det er viktig å ivareta smittevernet, men den beste måten å gjøre det på er gjennom dialog og samarbeid. For enkelte er pårørende en viktig og nødvendig samarbeidspartner og ressurs når smittevernstiltak og tjenestetilbud skal planlegges, sier Guldvog.

Helsedirektoratet viser til anbefalinger om dette i vår veileder under avsnittet om smittevern i tjenester til personer med utviklingshemning.

Vi vil også minne om at barn som bor i barneboliger og liknende har rett til å se sine foreldre og at kommunen må legge til rette for dette.

PLIKT TIL Å GJØRE INDIVIDUELLE VURDERINGER AV TJENESTEBEHOV

Etter at smittevernstiltakene ble innført 12. mars, ble mange dagtilbud, avlastningstilbud og varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA-plasser) stengt, og mange personer opplevde å få kutt i tjenestetilbudene sine. Dette hadde sammenheng med bl.a. karantene og sykdom blant ansatte, generelle smittevernhensyn og behovet for å bygge opp en beredskap.

**DIREKTØR I HELSE-
DIREKTORATET,**

Bjørn Guldvog.

(Foto: Helsedirektoratet.)

Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

Etter det Helsedirektoratet forstår, er bemanningsutfordringene i kommunene i ferd med å bedres, selv om det er noen regionale forskjeller.

- Helsedirektoratet minner om at kommunene må gjøre individuelle vurderinger av den enkelte pasient eller brukers tjenestebehov, blant annet for omsorg, avlastningstiltak og assistanse i den perioden andre tilbud er stengt. Kommunene har plikt til å dekke individuelle behov som oppstår på grunn av stenging av andre tilbud, sier helsedirektøren.

Helsedirektoratet har gitt anbefalinger om dette i veilederen under avsnittet om at kommunen må ha en plan for hjemmeboende i ulike faser av covid-19 epidemien.

FÅ VARSEL OM ENDRINGER I VEILEDERNE

Nederst på forsiden i hver veileder kan du legge inn e-postadresse og få varsel på e-post hver gang vi oppdaterer eller legger inn nytt innhold i den aktuelle veilederen.

NB!

Status for lovverk og anbefalinger om covid-19 kan endre seg raskt. Eldre nyhetssaker bør derfor ikke brukes som kilde til lovverk eller helsefaglige anbefalinger.

Informasjon til helsepersonell og andre profesjonelle aktører finner du på Helsedirektoratets koronaside: <https://www.helsedirektoratet.no/tema/beredskap-og-krisehandtering/koronavirus>

Informasjon til befolkningen finner du på Helsenorge: <https://helsenorge.no/koronavirus>

Først publisert: 20.04.2020

Sist faglig oppdatert: 20.04.2020

TOGETHER FOR INCLUSION

Sammen for inkludering

I Afrika sør for Sahara opplever mennesker med nedsatt funksjonsevne grunnleggende brudd på menneskerettighetene. Eksempler på det er stigma, ekskludering og manglende tilgang til utdanning og jobb.

TEKST: Helene T. Strøm-Rasmussen

FOTO: Helene T. Strøm-Rasmussen og Petter J. Holth

For at verden skal oppnå FNs bærekraftsmål, må rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne bli oppfylt, slik som det beskrives i FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne.

NY MINISTER

Dag-Inge Ulstein fra KrF ble utviklingsminister i januar 2019, og han ønsket å sette fokus på dette. I april 2019 kom det en helt ny utlysning fra Norad; «Støtte til styrking av rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne». 100 millioner ble lagt i potten og sivilsamfunnsaktører kunne søke. For å sikre bærekraft, inkludering og legitimitet, var det et krav om at personer med nedsatt funksjonsevne ble inkludert i utformingen av søknaden.

STORT SAMARBEID

Atlas-alliansen gikk sammen med syv av de mest anerkjente bistandsaktørene i Norge om å lage et banebrytende program. Ved å kombinere kompetansen til de store frivillige organisasjonene med en rettighetsbasert tilnærming og den spesifikke kunnskapen som vi i Atlas-alliansen har, setter programmet personer med nedsatt funksjonsevne i førersetet.

Prosjektet ble kalt «Together for Inclusion», og tar sikte på å nå de mest marginaliserte gjennom styrking av organisasjoner, rettighetskamp, inkluderende utdanning og økonomisk selvstendighet. Fem land ble valgt ut; Mosambik, Sør-Sudan, Somalia, Niger og Uganda.

FELLES PROSJEKT I UGANDA

Etttersom Inclusion International har god erfaring med sine medlemsorganisasjoner i Uganda, valgte NFU å starte opp et nytt prosjekt der. Uganda er også det landet der flest aktører under «Together for Inclusion»-samarbeidet skal koordinere sin innsats. Norges Handikapforbund, Redd Barna, NFU, Stiftelsen Signo, Strømmestiftelsen og Norsk forening for ryggmargsbrokk og hydrocephalus skal samarbeide om prosjekter innen rettighetsarbeid, inkluderende utdanning og økonomisk selvstendighet.

Atlas-alliansen er prosjektkoordinator og avtalepartner med Norad, og ble bevilget cirka 70 millioner i året i fire år (2019-2022). Disse pengene skal altså deles mellom 14 organisasjoner i fem land. NFUs årlige budsjett er på 3 millioner.

Organisasjons-
gjennomgang av
Inclusion Uganda.

Lunsjservering.

Vi måtte stadig fylle mer bensin.

Utenfor kontoret til Inclusion Uganda.

Møte hos paraplyorganisasjonen NUDIPU.

Nye prosjekter i Uganda

Et samarbeid krever grundige undersøkelser av fremtidige samarbeidspartnere

TEKST: Petter J. Holth

FOTO: Helene T. Strøm-Rasmussen og Petter J. Holth

Både Norad, Atlas-alliansen og NFU stiller strenge krav til samarbeidspartnere. Helene og jeg skal utføre en organisasjonsgjennomgang og kvalitetssikring av våre to nye samarbeidspartnere.

Inclusion Uganda (IU) har kontor i Kampala og Uganda Parents of Persons with Intellectual Disabilities (UPPID) har kontorer ved Entebbe - 1,5 times kjøring fra Kampala.

Begge medlemsorganisasjonene er godt etablerte og har jobbet lenge med rettigheter for mennesker med utviklingshemning. Inclusion Uganda ble stiftet i 1985 og UPPID i 1993.

Både IU og UPPID er avhengig av ekstern støtte - fortrinnsvis fra vestlige land.

Vi starter arbeidet i Kampala og skal bruke tre dager på kvalitetssikring av Inclusion Uganda, og ditto med UPPID.

Store deler av den første dagen går med til presentasjon av IU og NFU, og deretter bruker vi tiden på gjennomgang av IU. Analyseverktøyet, som kalles Due Diligence, er vel etablert i mange bransjer, og vi bruker Atlas-alliansens maler.

Helene og jeg går gjennom skjemaene og spørsmålene sammen med ledelsen, styret, regnskaps-

fører og revisor. Noen spørsmål må utdypes når vi kommer hjem.

Etter tre dager i Kampala går turen videre til UPPID i Entebbe.

UPPID driver med «Self-Advocacy» i arbeidsgrupper i flere distrikter i Uganda. «Self-Advocacy» har som mål at mennesker med utviklingshemning kommer til ordet og kan påvirke sine egne liv.

Helene og jeg ser ganske snart at UPPID er vel organisert og robust, og vi får bekreftet førsteinntrykket nå vi analyserer UPPID. De legger fram etterspurt dokumentasjon og svarer på det meste.

Kartleggingen av UPPID ble avsluttet tirsdag 14. januar, og onsdag hadde vi koordineringsmøte med begge organisasjonene (Inclusion Uganda, UPPID og Inclusion Africa), samt gjennomførte møte med UPPID sin revisor i Kampala.

I skrivende stund har NFU inngått kontrakt med begge organisasjonene, og de første midlene er overført. UPPID har fått et større budsjett enn IU, grunnet bedre kompetanse og kapasitet.

Imidlertid har vi stor tro på at vi sammen med begge organisasjonene skal lykkes med å styrke rettighetene til mennesker med utviklingshemning i Uganda.

Politikk om psykisk helsevern

Psykisk helsevern har i liten grad vært et tilbud til mennesker med utviklingshemning til tross for at psykiske lidelser synes mer utbredt blant mennesker med utviklingshemning enn i den øvrige befolkningen.

AV: Jens Petter Gitlesen

Undersøkelser fra Norge viser at mellom 38 og 57 prosent av voksne med utviklingshemning medisineres mot psykiske lidelser. En del av denne medisineringen gis nok på feil grunnlag. Mistrivsel og velbegrunnet frustrasjon feiltolkes som psykisk lidelser, spesielt depresjon og psykose. De samme medisinene som kan begrense psykotiske symptomer, kan også virke dempende på eventuelt utagerende atferd. Men til tross for overmedisinering og feilmedisinering, er det liten tvil om en vesentlig utbredelse av psykiske lidelser blant personer med utviklingshemning.

Spørsmålet om hvordan en skal sikre psykisk helsehjelp til mennesker med utviklingshemning, er et spørsmål som NFU aldri har gjennomdiskutert. Vi mangler et politisk grunnlag for å gå inn i debatten. I 2019 ble «Nasjonal kompetansetjeneste for utviklingshemning og psykisk helse» etablert. Kompetansetjenesten er lagt til Regional seksjon for psykiatri, utviklingshemning/autisme (PUA), ved Oslo universitetssykehus.

De regionale helseforetakene har i det stille etablert egne sengeposter for mennesker med utviklingshemning under psykiatrisk behandling. De egne sengepostene begrunnes i behovet for kompetanse. Få har stilt spørsmål med bruken av segregerte tilbud som kompetansehevingstiltak.

NFUs landsstyre nedsatte et utvalg for å utarbeide et forslag til politikk når det gjelder tilbudet av psykisk helsehjelp overfor mennesker med utviklingshemning. Utvalget ledes av fylkesleder i NFU Trøndelag, Snorre Ness og består i tillegg av fylkesleder i Oslo, Gerd Liv Valla, tidligere nestleder i NFU Gunn Strand Hutchinson og tidligere leder i NFU Bergen lokallag, Kari Elster Moen. Med bakgrunn i utvalgets arbeid, tar landsstyret sikte på å legge frem en landsmøtesak om NFUs politikk på psykisk helsevernfeltet.

Kari Bue

Vår tidligere og kjære kollega
Kari Bue døde nylig etter flere års sykdom.
Hun ble født 26. oktober 1941 og
døde 24. februar i år.

Kari kom til NFU etter å ha arbeidet i flere forlag både som redaksjonssekretær og markedssekretær. Hun var en klok, stillferdig, omtensksom og pliktoppfyllende medarbeider. Samtaler med henne var alltid inspirerende – ikke minst fordi hun var engasjert i så mye, kunne så mye og hadde så mange interesser. I NFU utførte Kari sitt arbeid blant annet som korrekturleser for vårt medlemsblad Samfunn for alle med grundighet, redelighet og integritet.

Det var alltid inspirerende å være i nærheten av Kari. Hun var raus til å dele det hun var opptatt av med andre. Det gjaldt også alt hun levde for som var større enn henne selv. Hun hadde i tillegg en grunnfestet nysgjerrighet og respekt for andres tanker enn sine egne.

Vi lyser fred over Karis minne – og sender varme tanker til hennes to sønner, Are og Morten og resten av familien.

Vibeke Seim-Haugen og Bitten Munthe-Kaas

LANDSBYENE MED Plass FOR ALLE

Camphill-landsbyene er integrerte levetilfellesskap hvor mennesker med ulike behov for bistand lever side om side med omsorgspersoner i en levende og aktiv landsby.

Her er alle sysselsatt med fellesskapets mange oppgaver; håndverk, jordbruk, matlaging og hushold. Det legges vekt på nærhet til natur og mennesker, og opplæringen i dagliglivets mange gjøremål gir verdifull erfaring videre. Samtidig dekker arbeidet reelle behov i landsbyen.

Livet i fellesskap, arbeid, hverdag og fest danner grunnlag for et spennende og utfordrende miljø. I landsbyene pleies også et variert kulturliv med teater, sang, musikk, høytidsfeiring og utflukter.

Nye medarbeidere tilbys introduksjonskurs i landsbylivet og antroposofi, samt fireårig deltids Bachelorutdanning i helsepedagogikk og sosialterapi.

Camphill Norge består av landsbyene Hogganvik, Jøssåsen, Rotvoll, Solborg, Vidaråsen og Vallersund Gård. I Vallersund ligger også FRAMskolen som er et folkehøyskolelignende tilbud for deg mellom 18 og 25 år som lever med utviklingshemming.

Vi ønsker deg velkommen til landsbyene!

CAMPBILL LANDSBYSTIFTELSE
Malvikvegen 1333, 7550 Hommelvik
Telefon 73 97 84 60
Epost: sekretariat@camphill.no
www.camphill.no

Camphill
NORGE

SAFO i en endringstid

Etter vel sju år som daglig leder i SAFO, er tiden kommet for å gi stafettpinnen videre. Både i takknemlighet, og i overbevisning om at SAFO-organisasjonene er viktigere enn noen gang.

AV: Vigdis Endal,
daglig leder i SAFO

**Janne Skei,
den nye daglige
lederen i SAFO,
ønskes velkommen
1. september.**

FELLESKAPET I EN KRISETID

NHF, NFU og FNDB har de siste ukene vist at medlemmene også i en krisetid kan stole på at de har noen å kontakte, og de har et eget fellesskap. Mange medlemmer er spesielt utsatt dersom de skulle bli smittet. Mange er foreldre til utsatte barn og voksne, med en meromsorg få kan forstå. De som kan forstå, er i samme situasjon. Organisasjonene er dette fellesskapet, og er et fellesskap ved spørsmål og uro.

VÅKENHET I USIKKERHET OG RASKE BESLUTNINGER

I forlengelsen av dette fellesskapet fyller organisasjonene en viktig funksjon i krisen. De jeg kjenner best i organisasjonene har jobbet dag, kveld og noen netter for å sikre likestilling og at ulemper for medlemmene blir fanget opp og ordnet opp i. Det er få politiske saker som ikke får konsekvenser for medlemmene. Foreldres meromsorg i en krisetid, besøksforbud i bofellesskap, BPA-ansatte som samfunnskritisk personell, prioriteringer i helsetjenesten, er noen av disse sakene. Myndighetene har fått mye viktig informasjon fra organisasjonene i uker av stor usikkerhet og raske beslutninger.

NOEN GODE TING PÅ GANG - OM SKOLE

Jeg tror også på det samarbeidet mellom organisasjonene SAFO representerer, og her er noen samarbeidsprosjekter i SAFO det være nyttig å vite om:

- **Nettressurs for foreldre med skolebarn med funksjonsnedsettelse**

I disse dager publiserer vi en egen modul på nettsidene våre, med informasjon og tips til foreldre med skolebarn med funksjonsnedsettelse. Innholdet har vært laget i samarbeid mellom organisasjonene. Her gis info om rettigheter og muligheter, og ikke minst formidles foreldrehistorier for både gjenkjennelse og inspirasjon. Sjekk ut på SAFOs hjemmesider, og gi gjerne innspill til suppleringer og forbedringer.

- **Nettressurs for elever med funksjonsnedsettelse**

SAFO har nettopp fått en ny prosjektmedarbeider i 20 % stilling som jobber for å lage en nettressurs for elever med funksjonsnedsettelse selv. Arbeidet skal slutføres i mars 2021. Prosjektmedarbeideren Ida Dignes, tar gjerne imot innspill til det arbeidet, på mailadresse ida.dignes@safo.no

VELKOMMEN TIL JANNE

Den nye daglige lederen i SAFO blir Janne Skei. Hun har omfattende og solid kompetanse på SAFO-organisasjonenes felt, og kan ønskes velkommen 1. september. Det er trygt og spennende å overlevere stafettpinnen til henne. Takk for meg, og lykke til med viktig arbeid videre.

MEDLEMMENE AV STYRET i NFU
Jølster lokallag foreviget på sitt siste styremøte. (Foto: Knut Osvoll)

Siste årsmøte i Jølster lokallag

NFU Jølster lokallag arrangerte sitt siste årsmøte nylig etter at kommunen gikk inn i Sunnfjord kommune fra 1. januar i år.

- Meningen var at det skulle arrangeres et etableringsmøte for NFU Sunnfjord lokallag 17. februar, skriver lederen Kari Støfringsdal i årsmøtereferatet. Det ble imidlertid utsatt på grunn av koronakrisen, og ny dato er ikke bestemt ennå. - Arbeidsplan, budsjett og informasjon om valg vil til gjengjeld komme når det nye laget er etablert.

Støfringsdal minner ellers om at Jølster har hatt et eget lokallag i 27 år. - Før den tid var medlemmene med i Indre Sunnfjord lokallag. Det er litt vemodig å tenke på nå - ettersom flere av oss - meg selv inkludert -

har hatt samme jobb i styret i alle disse årene. Jeg har nå takket av som tillitsvalgt i NFU etter å ha hatt dette tillitsvervet siden 1984.

Og som om ikke det var nok: Kari Støfringsdal har i tillegg til ovennevnte lagt ned et stort og viktig stykke arbeid i et sammendrag/tilbakeblikk hun har skrevet om arbeidet i Jølster lokallag. Først for de første 10 årene (til 10 års-jubileet) og deretter for de resterende 17 årene. Både for yngre og eldre medlemmer er dette interessant, informativt og ikke minst svært aktuelt stoff å sette seg inn i.

KARI STØFRINGSDAL
(Foto: Privat)

VISSTE DU AT

Støttekontakt i bofelleskap?

I noen kommuner innvilges det ikke støttekontakt til personer som bor i bofelleskap eller samlokaliserte boliger. Det kan innebære lovbrudd – av flere grunner.

AV: Advokat Petter Kramås
Advokatfirmaet Kramås AS
petter@kramaas.no

Det dukker stadig opp eksempler på kommuner som har etablert en fast praksis der det ikke innvilges støttekontakt til personer som bor i bofelleskap eller samlokaliserte boliger.

Kommunens begrunnelse for avslag knyttes gjerne til at behovet for bistand til en aktiv fritid kan dekkes av det personalet som er tilstede. Men en støttekontakt er noe kvalitativt annet: Har du behov for individuell bistand for å kunne ha en aktiv fritid, vil du også ha rett til slik bistand. Dette handler om retten til en egen og fast person til fritidsbistand, og om trygghet og forutsigbarhet. Dette behovet må alltid vurderes individuelt.

Samme tendens har vi sett tidligere, og det er da kommet tydelige signaler fra Sivilombudsmannen, departement, Helsedirektoratet og fra fylkesmenn i klagesaker om at dette er en ulovlig praksis – og nedenfor finner du gjengitt noen eksempler på det som da er signalisert:

SIVILOMBUDSMANNEN

“Det er viktig at forvaltningen sikrer at behandlingen av slike saker blir grundig og forsvarlig. Jeg har tidligere uttalt at det ikke er gitt at denne typen tjenester uten videre kan ivaretas av omsorgspersonalet, og at kommunen bør ha klare holdepunkter for at det øvrige

tilbudet den enkelte får, kan sikre oppfølging i forhold til meningsfull fritid for at en søknad om støttekontakt skal kunne avslås.”

DEPARTEMENTET

Departementet (da Sosial- og helsedepartementet) har i brev 11. februar 2010 presisert at opphold i bofelleskap normalt ikke vil være grunnlag for å redusere støttekontakttilbudet. Vurderingen av om det er aktuelt å avslå tjenesten støttekontakt må avgjøres ut fra en individuell vurdering av brukers behov.

FYLKESMANNEN

Fylkesmannen i Oslo og Akershus har i en klagesak i 2013 presisert følgende:

- Et bofelleskap for voksne er ingen “bolig med heldøgns omsorgstjenester”, altså ingen institusjon.
- Hvordan den private boligen er organisert spiller ingen avgjørende rolle for vurderingen av tildelingen av støttekontakt. Det er behovet som avgjør.
- Det følger av dette at opphold i bofelleskap med personale normalt ikke vil være grunnlag for å redusere støttekontakttilbudet.

Samme fylkesmannen har i en klagesak i 2016 uttalt:

- Viser til brev fra departementet 11 februar 2010: Individuell vurdering av brukers behov.
- Ser at boligen tilbyr bruker ulike former for fritidsaktiviteter.
- Vurderer likevel at hun fyller vilkårene for støttekontakt.
- Lite nettverk, behov for stabil kontaktperson.
- Ønsker lengre turer i helgene.
- Personalet i hovedsak ikke kan fylle en støttekontakts rolle, verken når det gjelder fast tjenesteyter eller regularitet.
- Kan ikke se at (NN) har fått innvilget fast 1:1 bistand tilsvarende et støttekontaktoppdrag.

UGYLDIGHET

Dersom kommunen har en etablert praksis som innebærer at det ikke innvilges støttekontakt til personer som bor i bofellesskap, vil alle vedtak som baserer seg på dette som generelt utgangspunkt være ugyldige. Slike vedtak bygger på en uriktig lovforståelse, og innebærer at kommunen ikke oppfyller den lovpålagte plikten til å vurdere hver sak individuelt.

BRUDD PÅ INFORMASJONS- OG VEILEDNINGSPLIKTEN

I tillegg vil det å informere om at slik er det i vår kommune – «vi innvilger ikke støttekontakt til personer i bofellesskap» – innebære at det ikke informeres om den grunnleggende retten til individuell vurdering i forvaltningssaker. Dette er i så fall også et brudd på kommunens informasjons- og veiledningsplikt etter forvaltningsloven.

*Selv om jeg ikke sier noe,
kan jeg ha noe å si...*

JAG Assistanse AS er BPA-leverandør for barn og voksne med ulike funksjonsnedsettelse, hvorav en kan være en kognitiv funksjonsnedsettelse.

JAGs konsept retter seg spesielt mot de som trenger assistanse i arbeidslederrollen, og har særlig kompetanse på dette området.

JAG bygger sitt verdigrunnlag på grunnleggende menneskerettigheter, likeverd og likestilling. Vi har fokus på individualitet, kvalitet og skreddersyr din assistanse. JAG er medlem av European Network for Independent Living (ENIL).

Ta kontakt for mer informasjon om hvordan vi kan skreddersy din BPA.

*Med BPA kan alle bo
hvor og med hvem de vil!*

JAG Assistanse AS
Telefon: 962 09 666
www.jagassistanse.no

Følg oss gjerne på Facebook og Twitter!

Turdag

Bømlo turlag og Bømlo videregående skule, vg2, helsearbeiderfag, inviterte nylig til arrangementet «Friluftsliv for alle».

Veileder

Arbeidet med Veileder om helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemning er i gang. Forslaget vil bli sendt på høring i løpet av våren.

Kritikk

Funksjonshemmede er ikke nevnt i planen for studiet «Likestilling og mangfold» ved NTNU i Trondheim. Martine Eliasson i Norges Handikapforbunds Ungdom kritiserer universitetet for å gjøre funksjonshemmedes likestillingskamp usynlig.

Frambu 1: Utdfordrende atferd

Frambu senter for sjeldne funksjonshemninger inviterer alle som arbeider med personer med en sjelden diagnose med utviklingshemning og utfordrende atferd til et gratis fagkurs. Her skal søkelyset rettes mot å styrke tjenesteyternes kompetanse på å forstå og redusere uønsket atferd. Pårørende kan også delta. Påmeldingsfrist er 2. april.

Frambu 2: Korona

Legene på Frambu senter for sjeldne funksjonshemninger har lagt ut en nyhets-sak om koronasmitte og sjeldne diagnoser. Denne siden blir oppdatert jevnlig med aktuelle lenker og innhold

FRIMINUTT

Handikappede barns foreldreforening (HBF) opplever at barn med vedtak om spesialundervisning ikke får tilstrekkelig tilrettelegging i friminuttene. I sitt medlemsblad «Alle Barn er Barn» retter organisasjonen søkelyset på dette temaet, og minner om at barn med særskilte behov har disse behovene gjennom hele skoletiden.

Universelle skolebygg

Som ledd i arbeidet med å få den norske økonomien i gang igjen i koronakrisen, har brukerorganisasjonene FFO, Unge funksjonshemmede og SAFO utarbeidet en tiltakspakke for universell utforming av skolebygg. Den kan leses på www.ffe.no

Fagdager

Samisk spesialpedagogisk nettverk ved Samisk spesialpedagogisk støtte (SEAD) og Senter for samisk i opplæringa arrangerte nylig Samiske pedagogiske fagdager 2020 i Kautokeino.

Dagsenter

NFU Halden og Aremark lokallag sendte nylig sendte brev til alle gruppelederne angående kommunens planlagte store dagsenter for over 60 brukere flere mil utenfor Halden sentrum. Gruppeleder i Senterpartiet, Jens Bakke, etterlyste nylig kommuner som har tilrettelagt dagsentertilbud på en god måte.

Høytlesning

Forfatteren av lettlestserien om Tigergjengen, Nina Skauge, har lyst til å reise rundt på besøk og lese høyt. I en mail til SFA skriver hun følgende:

«Når jeg leser høyt, så er det i dialog med dere som er unge og voksne med utviklingshemning. Da blir historiene mer spennende for dere, og jeg får vite hva dere tenker og er opptatt av. Nå ønsker jeg å besøke skoler, bofellesskap, bedrifter, klubber og bibliotek».

Interesserte kan sende Nina en e-post (post@ninaskauge.no) eller ringe henne på 411 05 723.

Foreløpig er prosjektet på vent inntil Helse- direktoratet kommer med nye retningslinjer for hvor mange som kan være samlet på ett sted.

FIN HILSEN!

Gry Borghild Sætre skrev nylig følgende fine hilsen til medlemmene av NFU Sogn og Fjordane;

«I dag skulle vi ha starta Kulturfestivalen, men vi sit kvar for oss heime og mange også isolert :(Eg vil så gjerne sende ei oppmuntring til alle som skulle ha vore på festivalen og foreslår at vi kanskje kan syngje «Optimist» av Jahn Teigen - sammen.»

Gry har lagt ut teksten til denne sangen som så mange av oss er glad i. Den ligger på <https://www.youtube.com/watch>

Eidene

Det var stappfullt hus og stormende jubel på Eidene med forbundsleder Jens Petter Gitlesen i spissen nylig. Neste samling arrangeres 10. - 11. november. Sett av datoen - allerede nå!

Feil og usaklig

- Penger blir ofte benyttet som argument når kommunene kutter i tjenester, innfører egenandeler eller bygger stort og institusjonslignende i håp om å realisere stordriftsfordeler. Argumentet er stort sett både feil og usaklig.

Det skriver Jens Petter Gitlesen i en artikkel som så ofte ellers er vel verdt å lese på www.nfunorge.org

Spesialundervisning

Statlig spesialpedagogisk støttesystem er spesielt opptatt av barn og unge som mottar spesialundervisning, og deres skoletilbud når skolene er stengt som følge av koronavirus. De har nylig lagt ut råd til foresatte, lærere og pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) lærere og pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) om å tilrettelegge for spesialundervisning hjemme.

Rådene kan leses på www.statped.no

INKLUDERENDE YOGA

Vernepleier Line Fritzon i Oslo driver enkeltpersonforetaket «Inkluderende yoga». Hun satser på å kunne lage et norsk nettverk for yogalærere som underviser i en inkluderende og tilgjengelig yogaform til mange og ulike grupper mennesker. Målet er å holde kurs for andre som også ønsker å undervise en inkluderende yogaform.

Tannhelse

På www.frambu.no er det nylig lagt ut en ny forskningsartikkel om tannhelseproblemer ved Prader Willi syndrom (PWS).

SVØMMING

Norges svømmeforbund får stadig flere spørsmål om sine svømmetilbud til utøvere med utviklingshemning og muligheten for å være med på Landsstevnet og andre stevner. Nå vil arrangørene gjerne vite om det er tilbud utøverne savner. Interesserte kan i så fall kontakte kristin@svømming.no

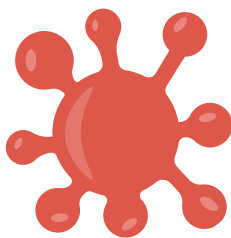
Frokostseminar

Karde inviterte nylig til frokostseminar med lansering av flere nye e-læringsressurser i ferdigstilte prosjekter. Felles målsetting for mange av Kardes prosjekter er at mennesker med utviklingshemning skal oppleve mestring og være så selvstendige som mulig i eget liv. Karde utvikler derfor e-læring om viktige tema til mennesker med utviklingshemning. I tillegg ble deres nye net-tressurs "Virtuelt visningshjem" om universell utforming av velferdsteknologi i universelt utformede hjem presentert. Se mer på www.karde.no

Korona-tips

NAKU HAR LAGT UT ÅTTE TIPS om hvordan man snakker med mennesker med utviklingshemning om dette viruset. Her står det mye som er viktig å formidle og hvordan det kan gjøres. Professor Karl Elling Ellingsen understreker at det både gjelder rent språklig og det å gjøre informasjonen forståelig. - Mange opplever at mye av det som skrives og sies er vanskelig å forstå. Ellingsen vet hva han snakker om. Han er selv utdannet vernepleier og har doktorgrad i helsevitenskap og sosial omsorg.

HELSEDIRIKTORATET HAR FOR ØVRIG tatt initiativ til å lage en nettside med informasjon for pårørende som jobber med personer med utviklingshemning. Her er det lagt ut tips og informasjon om hvordan man skal møte utfordringer knyttet til koronaviruset. - Målet er at det skal være til hjelp både for de som jobber med utviklingshemmede og pårørende, som nå lurer på hvordan de skal håndtere dette (Kilde: Fontene).

Statped

Stortingsmeldingen «Tett på - tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO» ble nylig lagt frem.

Statped videreføres, men meldingen medfører endringer for organisasjonen. Direktør Tone Mørk har kommentert hvordan på www.statped.no

Kreft

Stadig flere mennesker med utviklingshemning blir eldre. Økt alder regnes som en av de største risikofaktorene for å få kreft i befolkningen generelt. Hvordan er dette for personer med utviklingshemning? Hva slags oppfølging er best når personer med utviklingshemning får det?. Dette kan interesserte lese mer om på www.frambu.no

Morodalsfestivalen 2019

Årets Morodalsfestival er utsatt til neste år på grunn av korona-epidemien.

Stolthetsparaden

Årets Stolthetsparade i Oslo er avlyst, men arrangørene er allerede i gang med å planlegge et nytt arrangement.

Bærekraftmålene

FNs bærekraftsmål var den røde tråden da SAFO-konferansen 2020 ble gjennomført nylig. Målene gjelder mennesker med funksjonsnedsettelse. Flere av foredragsholderne understreket betydningen av at flest mulig kjenner til og arbeider med målene. Det står ellers mer informasjon på www.safo.no

Bergen

Byrådet i Bergen har tatt boligmangelen på alvor, og Jens Petter Gitlesen roser politikerne for det. I en kommentar på NFUs nettside minner han imidlertid om at NFU Bergen lokallag har vært kritiske til manglende brukervedvirkning i arbeidet. Det fikk dagens ansvarlige byråd, Lubna Jaffery (Ap) på banen med løfte om å styrke brukervedvirkningen videre.

– Det nytter å stå på. Gjennom alle år har NFU Bergen lokallag kjempet for å redusere boligkøen. Nå får lokallaget og tidligere lokallagsleder, Kari Elster Moen, lønn for strevet, skriver NFUs forbundsleder.

Telekonsultasjon

Et kvalitetsforbedringsprosjekt i Helse Fonna HF vil undersøke holdninger og nytte av telekonsultasjon i behandling av psykiske lidelser hos voksne med utviklingshemning.

De som vil vite mer kan gå inn på www.naku.no

”

«De fleste innsatte i norske fengsler har større frihet enn slik som det har vært i flere bofelleskap den senere tiden».

Det sa NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen i et intervju med Handikapnytt nylig.

Hedmark – igjen

Likestillings- og diskrimineringsombudet har pusset opp sitt nyhetsbrev og vil sende oppdatert informasjon en gang i måneden om saker ombudet er opptatt av.

I sitt første nyhetsbrev viser diskrimineringsombud Hanne Bjurstrøm innledningsvis til at utviklingshemmedes rettssikkerhet kan være i fare og brukte ombudets undersøkelse i Hedmark som eksempel. – Av 32 saker som ombudet undersøkte hos daværende Fylkesmannen i Hedmark, ble ingen av vedtakene omgjort. Saken er ellers behørig omtalt i www.handikapnytt.no

Løfte

Hadsel Frp i Nordland minnet nylig om Arbeiderpartiets, Senterpartiets og Høyres løfter i valgkampen om at det skal etableres aktivitetstilbud til innbyggere med utviklingshemning.

Temakonferanse

Aldring og helse arrangerer sin temakonferanse 2020 i Oslo 17. november. I år skal søkelyset rettes mot klinisk observasjonskompetanse.

SMITTEVERN

Trondheim kommune er en stor kommune i norsk målestokk. Nasjonalt kompetansesenter om utviklingshemning (NAKU) har fått tak i tre korte videoblogger om hvordan deres arbeidshverdag har blitt påvirket av arbeidet med smittevern.

De kan leses på www.naku.no

Jobbfrukt lanserer ny Jobbfrukt-kurv – kurven med mening.

Når du velger å kjøpe Jobbfrukt bidrar du til at ca. 600 mennesker som har behov for arbeidstrening har en meningsfull hverdag å gå til. Samtidig får du kvalitetsvarer fra BAMA i kurven.

Gå inn på Jobbfrukt.no for å bestille. Jobbfrukt i dette området leveres av Tromsø ASVO AS, tlf: 77 60 68 60.

Norsk Protein

– ledd i næringskjeden

PRIMA

Idrettsveien 2, 7072 Heimdal Tlf 72 89 43 00
prima@prima-as.no www.prima-as.no

AKTIV

HJELPEMIDLER A/S

Nå med Fatbikehjul og trommelbrems

Tlf: Geirr 98239850. e mail: geirr@aktiv-hjelpemidler.no

Multivogn

Al-trac

**Nå med
hjelpemotor**

www.aktiv-hjelpemidler.no

www.aktivhjelpemidler.com

TIGERGJENGEN

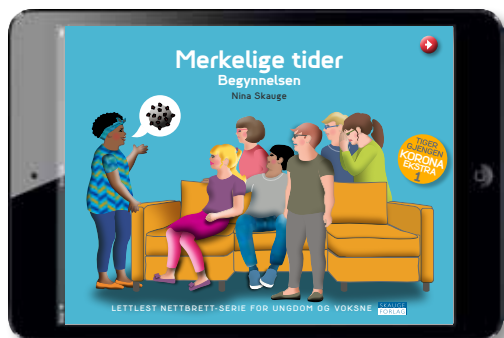
Merkelige tider – en ny og gratis serie om Tiger- gjengen og korona

For å glede alle som er hjemme i disse korona-tidene, har Skauge forlag laget en ny, digital Tigergjengen-serie. Den heter Merkelige tider og handler om hvordan vennene i Tigergjengen har det nå. Serien er gratis og digital. Og for deg som ikke vil lese har den opplest tekst. Merkelige tider kan lastes ned på skaugeforlag.no.

TEKST: Nina Skauge

*Tigergjengen kan kjøpes
på skaugeforlag.no.*

Hvis du synes at alt er litt merkelig for tiden, så er du ikke alene. Jobber og dag-sentre er stengt. Barn må være hjemme fra skolen. Idrettslag og klubber og har lukket dørene. Og når vi er ute må vi holde avstand. Det er ikke lett å forstå.

Merkelige tider er laget for å vise hvordan de seks vennene i Tigergjengen greier seg i disse merkelige tidene. Den første utgaven av heter Begynnelsen, og handler om hvordan det gikk da jobbene ble stengt og alle måtte gå hjem.

I de neste utgavene får du vite hvordan det går med dem videre. Kanskje de kjeder seg. Kanskje de finner på noe gøy. Og hva skjer med vennene deres: Den gamle naboen Alfred Hansen for eksempel. Eller Tommy sin arbeidskamerat Erling. Eller Roy og kjæresten Christine. Og mange, mange andre som du kjenner hvis du har lest lettlest-bøkene om Tigergjengen.

Vi håper den nye, digitale serien kan underholde. Og kanskje gi noen svar på vanskelige spørsmål om det som skjer for tiden.

HAR DU IKKE HØRT OM TIGERGJENGEN?

Det går fint an å laste ned Merkelige tider selv om du ikke har lest lettlest-serien om Tigergjengen. Den består av 30 trykte og illustrerte bøker (hver på 32 sider). Serien er laget for unge og voksne, og handler om seks unge venner, de fleste i et bofellesskap. Vennene trenger alle litt hjelp i hverdagen, derfor har de personale. Bøkene om Tigergjengen utvikles i samarbeid med lesere over hele landet og har derfor stor nærhet til hvordan folk med utviklingshemning har det.

BUTIKK

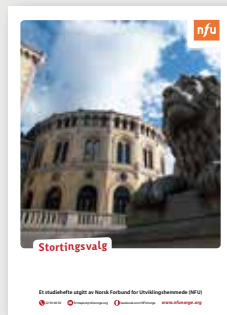
Alle kurshefter 50,- kr per hefte.

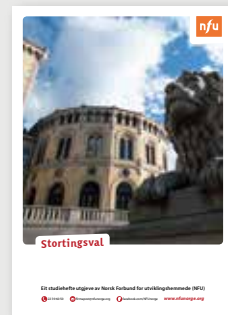
Om tro og livssyn

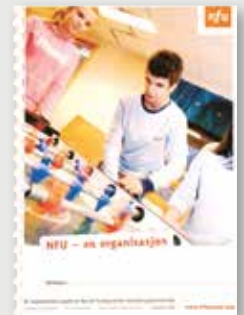
Fra foreldrehjem til eget hjem

Stortingsvalg (bokmål)

Stortingsval (nynorsk)

NFU - en organisasjon

Veilederhefte til studieheftet «Aktiv i egen organisasjon»

Aktiv i egen organisasjon

NFUs prinsipp-program

Vi og samfunnet (nynorsk)

Tillitsvalgt i organisasjonen NFU

Pengene mine

Ledsagerhefte

Veileder til kurslærer

Seksualitet og samliv

Kroppen min og følelsene mine

Kursbevis kr 10,-

Kurshefte Kommunevalg (bokmål). Kr 50,-

LAST NED!

Boken «Fokus på overganger mellom ulike skoleslag» er utsolgt, men ligger klar for nedlasting på vår hjemmeside nfunorge.org/no/nettbutikk/boker/

Bøker om veien til egen bolig

kr 100,-

kr 150,-

Kursmappe kr 25,-

Pølsebag med utvendig lomme kr. 150,-

Klistremerker
6 merker per ark kr 6,-

Penner, per stk. kr 10,-

Multilue / bøff kr. 25,-

Multilue / bøff kr. 25,-

Velg
miljøvennlig,
dropp plast-
posen!
Handlenett
kr 50,-

Magebelte kr. 75,-

Pins kr 25,-

Tallerken (porselen) kr 150,-

Kopp (porselen) kr 200,-

Ja takk, jeg bestiller (skriv antall):

- Kurshefte: Om tro og livssyn
- Kurshefte: Fra foreldrehjem til eget hjem
- Kurshefte: Kommunevalg (bokmål)
- Kurshefte: Stortingsvalg (bokmål)
- Kurshefte: Stortingsval (nynorsk)
- Kurshefte: NFU - en organisasjon
- Kurshefte: Aktiv i egen organisasjon
- Kurshefte: Veilederhefte til studieheftet
- Kurshefte: NFUs prinsipp-program
- Kurshefte: Vi og samfunnet (nynorsk)
- Kurshefte: Tillitsvalgt i organisasjonen NFU
- Kurshefte: Pengene mine
- Kurshefte: Ledsagerhefte
- Kurshefte: Veileder til kurslærer
- Kurshefte: Seksualitet og samliv
- Kurshefte: Kroppen min og følelsene mine
- Kursmappe
- Kursbevis
- Bok: Sjef i eget hus
- Bok: Veien fram til egen bolig
- Refleksbånd
- Pins
- Klistremerker
- Multilue / bøff (rød)
- Multilue / bøff (oransje)
- Penn
- Handlenett
- Kopp (porselen)
- Tallerken (porselen)
- Pølsebag
- Midjeveske

Navn: _____

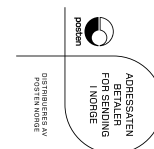
Adresse: _____

Poststed: _____

E-Post: _____

Porto kommer i tillegg. Du kan også bestille via **telefon 22 39 60 50**, e-postadresse **post@nfunorge.org** eller bruk nettbutikken til NFU på **www.nfunorge.org**. Vi sender e-faktura.

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0028 Oslo

Bestill abonnement

Bladet kommer ut med 5 numre i året. Abonnementet løper fra registreringsdatoen. Pris kr. 400,-. Klipp ut og send inn. Abonnement kan også bestilles på mail: post@nfunorge.org eller telefon: 22 39 60 50.

Norsk Forbund for Utviklingshemmede

Svarsending 1225
0028 Oslo

ADRESSATEN
BETALER
FOR SENDING
I NORGE

DISTRIBUERES AV
POSTEN NORGE

Navn: _____

Adresse: _____

Poststed: _____

E-Post: _____

Mobil / telefon: _____

Signatur: _____

Vil du annonsere i

Samfunn for alle?

Ta kontakt med vår annonseselger:

Salgs Forum AS

post@salgs-forum.no

www.salgs-forum.no

Bamse Produkter AS

Du har kunnskapen, vi har produktene.

- Barn og voksne
- Posisjonering
- Trening
- Behandling

For mer informasjon se:
www.bamseprodukter.no
www.hjelpemiddeldatabasen.no
Varekataloger og brosjyrer.

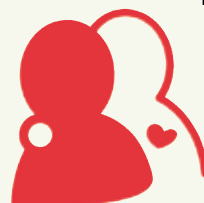

Sjef i eget liv!

BPA Nord tilbyr
alle **retten** til et aktivt og
selvstendig liv
Nordland, Troms og Finnmark

Ta kontakt på 406 22 364 • post@bpa-nord.no
www.bpa-nord.no

**BPA
NORD**

En del av Helsepartner Nord-Norge

- en del av Privat Omsorg Nord

Landsstyret

FORBUNDSLEDER
Jens Petter Gitlesen
41 10 13 42
jpg@nfunorge.org

NESTLEDER
Torill Vagstad
40 28 83 07
torill.vagstad@gmail.com

Geir Tore Søreide
91 84 55 74
geir.t.soreide@haugnett.no

Camilla Hopen
camillahopen@yahoo.no

Karen Hultgren Olsen
91 59 30 67
karenhultgren@gmail.com

Ninni Bakke Tornes
90 06 35 24
ninni.b.tornes@live.no

Evy Utne Knutsen
48 15 41 96
evy.knutsen@bkkfiber.no

Nasjonalt

**Norsk Forbund for
Utviklingshemmede**
Pb 8954 Youngstorget, 0028 Oslo

Besøksadresse:
Youngstorget 2b, 7. etasje
Telefon: 22 39 60 50
post@nfunorge.org

www.nfunorge.org
Bankgiro: 8200.01.93417
Org.nr.: 943 260 672

Fylkeslagene

NFU Oslo Fylkeslag
c/o NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo
22 39 60 51
oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Akershus Fylkeslag
v/ Tove-Britt Henriksen
Ignaveien 131
1912 Enebakk
64 92 62 53 / 908 39 380
tove.henriksen@tusker.no

NFU Østfold Regionlag
v/ Kirsten Viskum
Løvetannveien 28
1850 Mysen
414 61 914
kviskum@gmail.com

NFU Hedmark Fylkeslag
v/ Eirik Dahl
Ajerhagan 6
2319 Hamar
464 09 707
eid24@outlook.com

NFU Oppland Fylkeslag
v/ Staale Stampeløkken
Hagehaugveien 2 A
2613 Lillehammer
976 94 452
stastamp@gmail.com

NFU Buskerud Fylkeslag
v/ Birgitte Boldvik
Jens Bjelkesgate 41 A
0578 Oslo
938 90 671
birgitte.boldvik@gmail.com

**NFU Vestfold og
Telemark Fylkeslag**
v/ Øivind Jensen
Vearveien 4
3173 Vear
909 19 810
nfu.vf@online.no

NFU Aust-Agder Fylkeslag
v/ Anders Haslestad
Molandsveien 1450
4849 Arendal
976 01 658
anders.haslestad47@gmail.com

NFU Vest-Agder Fylkeslag
v/ Stian Brødsjø
Møllevannsveien 32
4616 Kristiansand S
930 44 855
stian@soh.no

NFU Rogaland Fylkeslag
Hillevågsveien 100
4016 Stavanger
51 89 15 50
post@nfu-rogaland.no

NFU Hordaland Fylkeslag
v/ Kai Esten Dale
Reio 15
5208 Os
930 25 093
kai.esten.dale@knett.no

NFU Sogn og Fjordane
v/ Gry Sætre
Angealdsvegen 107
6810 Førde
909 49 316
gry.setre@gmail.com

NFU Møre og Romsdal Fylkeslag
v/ Astrid Andersen
Varleiteråsa 10
6065 Ulsteinvik
909 80 350
mrfylkeslag@nfunorge.org

NFU Trøndelag Fylkeslag
v/ Snorre Ness
Bregnevegen 1
7803 Namsos
74 21 23 08 / 905 16 966
snorre.ness@ntebb.no

NFU Nordland Fylkeslag
Postboks 843
8001 Bodø
75 52 40 48 / 917 24 708
bpriesem@online.no

NFU Troms Fylkeslag
v/ Anne Marie Bakken
Dalnes, 9475 Borkenes
916 98 512
amsbakken@gmail.com

NFU Finnmark Fylkeslag
v/ Frid Tellefsen Svineng
Boks 187
9735 Karasjok
909 36 156
nfufinnmark@hotmail.com

RETURADRESSE:

Samfunn for alle

Postboks 8953 Youngstorget
0028 Oslo

Aktiviteter i en korona-hverdag

En kreativ leder i et av NFUs lokallag har laget følgende forslag til aktiviteter i disse korona-tider:

- Trimøker - mange som instruerer på nett. Søk på lett trim.
- Lag enkle aktivitetskort der deltakarane får klipp for kvar ting dei greier
- Legg også inn arbeidsøker med vindusvask, bretta klede, tørka støv ... Ting ein normalt ikkje får gjort så grundig
- Planta ute - kva med krydderurtehage i pottar?
- Stjerneorientering - søk opp reglar
- Karaoke-song lettare på stemningen
- Mimespel, Fantasi eller andre brettspel
- 30- eller 50-leiken. Søk opp reglar på nettet!
- Skriv kort eller brev til ein gammal slektning
- Lag ein dagsplan for alt som skal skje dagleg. Legg inn fleire øker med fysisk aktivitet.
- Lag hinderløype, inne eller ute
- Lag ei liste på «Finn 10 ting ute»
- Pilspele og andre utespele
- Bak rundstykker e.l.
- Aktivitsbøker
- Perling
- Strikk panneband
- Just dance
- Hopp tau
- Bålpannekos
- Ball i bøtte
- Brettspel
- Boccia
- Symjing
- Bålpannekos

- Eg håpar dette er greie idear, skriver den kreative lokallagslederen!

"Vi har bred erfaring i alle rettsforhold som gjelder mennesker med utviklingshemming, og bistår i saker i hele landet."

- Omsorgstjenester
- Trygdeytelser
- Vergemål
- Dagtilbud og tilrettelagt arbeid
- Arv og testament
- Helsetjenester
- Erstatning
- Skole og undervisning

KRISTIN KRAMÅS

481 65 111
kristin@kramaas.no

PETTER KRAMÅS

901 37 450
petter@kramaas.no

KONTORER

C J Hambros plass 5, 0164 Oslo
Storgata 50, 1555 Son

www.KRAMAAS.no